Recepcija pokreta Black Lives Matter u Hrvatskoj: Analiza medijskih objava i publika na društvenim mrežama

Majić, Marisabel

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:670644

Rights / Prava: Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / disertations

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Marisabel Majić

RECEPCIJA POKRETA BLACK LIVES MATTER U HRVATSKOJ: ANALIZA MEDIJSKIH OBJAVA I PUBLIKA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

RECEPCIJA POKRETA BLACK LIVES MATTER U HRVATSKOJ: ANALIZA MEDIJSKIH OBJAVA I PUBLIKA NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Dina Vozab
Studentica: Marisabel Majić

Zagreb
lipanj, 2021.

Izjava o autorstvu:

Izjavljujem da sam diplomski rad, *Recepcija pokreta Black Lives Matter u hrvatskoj: analiza medijskih objava i publika na društvenim mrežama*, predala na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Dina Vozab, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS- bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Marisabel Majić

POSVETA

Tati, mami i njima četvero gore koji su me učili pravim vrijednostima kroz cijeli život, a to je biti čovjek.

Koji su uvijek bili potpora, utjeha i najbolji prijatelji.

Hvala im, jer bez njih danas ne bi bila ono što jesam.

Sadržaj

1. UVOD 1
2. TEORIJSKA OSNOVA O RASI I RASIZMU 3
2.1. Porijeklo crne rase i pojam rase 3
3. POVIJEST CRNACA U AMERICI 4
3.1. Poznati Afroamerikanci i pokreti za građanska prava 5
4. PRAVA I PROBLEMI AFROAMERIKANACA 8
4.1. Stereotipi i predrasude 8
4.2. Afroamerikanci u medijima 10
4.3. Pokret Black Lives Matter 11
5. ODNOS PREMA ETNIČKIM MANJINAMA I RAZLIČITOSTIMA U HRVATSKOJ 14
5.1. Novinarska etika i izvještavanje o manjinama u Hrvatskoj 15
6. METODOLOGIJA,ISTRAŽIVAČKA PITANJA I HIPOTEZE 17
6.1. Metodologija i mjerni instrument 17
6.2. Uzorak 19
6.3. Istraživačka pitanja i hipoteze 21
7. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA 21
7.1. Reprezentacija pokreta Black Lives Matter u medijskim naslovima i člancima 22
7.2. Reprezentacija pokreta Black Lives Matter u komentarima publika 24
LITERATURA 34
PRILOZI 37

1. UVOD

Problem rasnih odnosa, nejednakosti i rasizma, goruća su tema u Americi, ali i u cijelom svijetu. To je vrlo teška tema za raspravu zbog njene osjetljivosti. Rasizam kao pojam označava uvjerenje da se ljudi mogu podijeliti u odvojene skupine ili „rase“, te da su neke od njih superiornije od drugih (Wade i dr., 2021). Kao ideologija rasizam zagovara da ne smije doći do miješanja rasa, a pristaša rasizma naziva se rasist. Rasizam podrazumijeva i hijerarhijske odnose. Joseph Arthur de Gobineau je otac rasističke doktrine koji je bijelu rasu smatrao kao superiornu. Smatrao je da su bijelci pametniji, da imaju više morala i volje dok je za crnu rasu govorio da je inferiorna jer je smatrao da ima manje sposobnosti, pameti i morala te da ljudi crne rase imaju životinjsku narav. [1] Rasistička ideologija korištena je u svrhu opravdanja ropstva, kolonijalizma, segregacije i ograničavanja glasovanja, zapošljavanja i općenito građanskih prava. U SAD-u je 1964. godine donesen *Zakon o građanskim pravima* kojim su se trebala poboljšati prava Afroamerikanaca, a posebno se odnosilo na jednakost glasovanja između crnaca i bijelaca. „Zakon je zabranjivao segregaciju i diskriminaciju u ugostiteljstvu, uslužnim djelatnostima, u svim objektima u javnom vlasništvu ili pod javnom upravom, na osnovi rase, boje, religije ili nacionalnog porijekla te su poništeni svi lokalni propisi koji su nalagali segregaciju ili diskriminaciju. Zakon je sadržavao odredbu prema kojoj se donacije i zajmovi iz saveznih izvora mogu davati pod uvjetima jednako primjenjivim na sve bez obzira na boju kože. Nadalje, jedan od ciljeva Zakona bila je i zabrana diskriminacije u agencijama za zapošljavanje te sindikatima.“ (Ninić 2013:142).

Tim zakonom počelo je malo bolje razdoblje za Afroamerikance, ali i do dan danas se osjeti rasizam, odnosno razlike temeljene na boji kože. Predrasude su i dalje prisutne u suvremenom američkom društvu 21. stoljeća**.** Najnoviji primjer rasizma i policijske brutalnosti dogodio se 25. svibnja 2020. godine kada je policajac Derek Chauvin u brutalnom uhićenju usmrtio Georgea Floyda, Afroamerikanca porijeklom iz Houstona. Iako je problem rasnih odnosa i policijske brutalnosti prema Afroamerikancima važno političko i društveno pitanje u SAD-u, ovi su događaji odjeknuli i mnogo šire. Ovaj rad propitkuje na koji su način ovi događaji preneseni u hrvatskim medijima i kakve su reakcije publika izazvali. U ovom radu objasnit će se porijeklo crne rase, pojam rase kao i povijest crnaca u Americi. Spomenula sam i razna prijašnja istraživanja drugih iz kojih se može vidjeti da je rasizam i strah od Afroamerikanaca i dalje prisutan. Također sam se osvrnula na medije i kako se oni odnose prema

[1] https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=51856

Afroamerikancima te radi boljeg shvaćanja što novinari rade krivo objasnila sam i etičnost kako bi se novinari zapravo trebali ponašati prema Kodeksu časti hrvatskih novinara. U radu su opisani i rezultati istraživanja etničke distance i reprezentacije etničkih manjina u hrvatskim medijima. Objasnila sam početak pokreta Black Lives Matter kojem nije početak 2020. godine, već 2012. godine, kao i sam tijek događaja vezan za Georga Floyda i njegovo ubojstvo.

Nakon uvoda u tematiku rasizma prema Afroamerikancima i pokretu Black Lives Matter u poglavlju metodologija, hipoteze i interpretacija rezultata predstavila sam samo istraživanje koji se odnosi na slučaj ubojstva Georga Floyda i na prosvjede koji su uslijedili nakon objave snimke njegova ubojstva. U radu se koristila kvantitativna metoda, analiza sadržaja koja je stavljena u teorijski okvir kako bi se što bolje objasnio izbor metode. Obuhvaćen je vremenski interval od dva tjedna koji započinje 27.svibnja kad je javno objavljena snimka ubojstva Georgea Floyda (objavljena je dva dana nakon samog ubojstva) do 10. lipnja. Cilj mojeg istraživanja u ovom radu je analizirati recepciju prosvjeda Black Lives Matter na društvenim mrežama u Hrvatskoj. Obuhvaćene su tri Facebook stranice tri hrvatska medija, 24sata.hr, Index.hr i Jutarnji.hr te prvih pet komentara ispod svakog članka koji je vezan za temu mojeg istraživanja. Poslije analize komentara dobiveni su određeni rezultati koji su i predstavljeni u poglavlju interpretacija i analiza podataka po redu prema točkama matrice. Koliko ljudi je imalo pozitivne, a koliko negativne komentare, prevladavaju li civilni ili ne civilni komentari, pod koju kategoriju spadaju postojeći necivilni komentari, to su samo neka od pitanja na koja će ovaj rad dati odgovore. Dobivenim rezultatima analize predstavljen je zaključak cjelokupnoga rada te su spomenuti glavni problemi Afroamerikanaca kao i što treba mijenjati kako bi se rasizam još više iskorijenio iz ljudi.

2. TEORIJSKA OSNOVA O RASI I RASIZMU

2.1. Porijeklo crne rase i pojam rase

Prema objavljenim podatcima Ujedinjenih naroda, 50000 godina prije nove ere razvila se vrsta kojoj i mi danas pripadamo - Homo sapiens. Homo sapiens dolazi od latinskog što znači *Umni čovjek*, dakle označava čovjeka koji ima sposobnost razmišljanja. Danas se većina znanstvenika slaže da se ljudska vrsta razvila na kontinentu Africi. Suvremena biološka varijacija ljudi u smislu boje kože, teksture kose, oblika lica i drugih karakteristika posljedica je dugotrajne evolucijske prilagodbe ljudi na različita staništa (Wade i dr., 2020). Varijacije u boji kože među ljudima pretežito ovise o količini sunca na staništu. Tamnija boja kože označava veću koncentraciju melanina, odnosno pigmenta tamno smeđe boje, koja štiti od sunčevog zračenja, tako da na područjima u kojima ima najviše sunca ljudi imaju tamniju boju kože. Kako su se ljudi tokom godina selili i istraživali nova područja na kojima su količine sunca bile znatno manje tako su se prilagođavali prema staništu. Tamna koža odbija sunčeve zrake i samim time ljudima je nedostajalo vitamina D koji se dobiva boravkom na suncu. Tako su ljudi kroz godine prilagođavali staništu s manjom količinom sunca svjetlijom bojom kože (Wade i dr. 2020). Charles Darwin je evoluciju objasnio u svojoj knjizi „Podrijetlo vrsta“ kroz tri čimbenika: raznolikost, borba za preživljavanje i prirodni odabir. Tako i varijacije u boji kože, kose i drugih karakteristika evoluiraju i prilagođavaju se uvjetima različitih staništa (Britannica, T. Editors of Encyclopaedia 2019). „Suvremena genetika je pokazala da boja kože nastaje pod utjecajem brojnih faktora, a ne samo genetike. Najmanje 20% utjecaja na boju kože imaju prehrana, hormoni i utjecaj lokalne klime.“ (Oreskovic, 1995:336).

Smatra se da su Egipćani bili prvi koji su počeli dijeliti ljude prema boji kože. Svoje su neprijatelje opisivali u bojama. „Sebe su smatrali crvenim, žutima su nazvali neprijatelje iz Azije, bijeli su bili sjevernjaci, a crni stanovnici Afrike ispod Egipta. Kasnije je ta podjele svedena na tri glavne skupine i dobila grčka imena. Bijelci su nazvani *leucodermima* (kavkaska rasa), žuti su nazvani *xanthodermima* (Mongolidi), a crnci *melanodermima* (Negroidi)“ (Orešković, 1995: 333).

Što se tiče samog izraza rase koji se odnosi na ljude, pojavila se u 17. stoljeću i od tada zapravo ima različita značenja. Ne odnosi se samo na fizičke razlike boje kože nego se može koristiti i za jezične skupine, naprimjer „arapska rasa“ ili „latinska rasa“, na vjerske skupine poput „židovska rasa“ pa čak i na političke, nacionalne ili etičke skupine, „irska rasa“ ili „španjolska rasa“ (Wade i dr. 2020). Znanstvenici su kroz dugo razdoblje pokušavali definirati rasu i ponuditi različite klasifikacije rasnih skupina, međutim, nikad nije došlo do jedinstvenog

konsenzusa oko definicije rase i definirane rasne klasifikacije (Wade i dr., 2020). Rase su se uglavnom pokušavale klasificirati po vidljivim fizičkim karakteristikama poput boje kože, kose, oblika glave i lica, visine, te su u različitim klasifikacijama svrstane od tri do šezdesetak različitih skupina (Wade i dr., 2020).

Nedostatak slaganja oko značenja i identifikacije rasa nastavio se i u 21. stoljeću. Dakle, rasa zapravo nikada u povijesti svoje uporabe nije imala precizno značenje. Ideja o rasi počela se razvijati krajem 17. stoljeća, nakon početka europskog istraživanja i kolonizacije, kao ideologija o ljudskim razlikama povezanim s različitim populacijama - Europljanima, Amerikancima i Afrikancima - okupljenim u Novom svijetu (Wade i dr., 2020). U 19. stoljeću, nakon ukidanja ropstva, rasna ideologija se u potpunosti pojavila kao novi mehanizam društvene podjele i raslojavanja (Wade i dr. 2020). Suvremena istraživanja u području genetike pokazuju da se ljudske karakteristike teško mogu podijeliti u jasno razdvojene kategorije kako predlažu rasne klasifikacije, budući da se mnoge fizičke karakteristike u velikoj mjeri preklapaju (Wade i dr., 2020). Iz tog razloga suvremeno shvaćanje rase je u većoj mjeri sociološko, odnosno temelji se na identitetskom pripadanju.

3. POVIJEST CRNACA U AMERICI

Pojam Afroamerikanac odnosi se na jednu od najvećih etničkih grupa u Sjedinjenim Američkim Državama. Radi se o građanima porijeklom iz Afrike, u najvećoj mjeri onima čiji su preci dovedeni u sedamnaestom i osamnaestom stoljeću kao sluge i robovi u nove britanske kolonije na području današnjeg SAD-a (Lynch, 2020). Kod početnog istraživanja Amerike, Afrikanci su pomagali Španjolcima i Portugalcima pa su se u 16.stoljeću nastanili na području doline Mississippija i na područjima koja su kasnije postala Južna Karolina i Novi Meksiko (Lynch, 2020). Neprekinuta povijest crnaca u Americi započela je 1619. godine kada je 20 Afrikanaca iskrcano u engleskoj koloniji Virginiji kako bi bili sluge svojim poslodavcima određen broj godina. Tako su godinama dovodili Afrikance pa su krajem 18. stoljeća crnci činili gotovo jednu petinu stanovništva Sjedinjenih Američkih Država (Lynch, 2020). Robovlasništvo se razvijalo vjerovanjima da su crnci inferiorniji što je i omogućilo bijelcima racionalizaciju crnog ropstva. Robovi su radili na plantažama duhana, riže te na plantažama pamuka i šećera. Robovi su se smatrali pokretnom imovinom koja se mogla kupiti i prodati. Njima nije bio dopušten obiteljski život niti privatnost te im je zakonom bilo zabranjeno učiti čitati i pisati (Lynch, 2020). Nakon

ukidanja ropstva 1865. Afroamerikanci su stalno migrirali u gradove i to uglavnom na jug. Početkom 20. stoljeća 90 posto ukupne populacije crnaca u SAD-u živjeli su na jugu, ali su se 1915. i 1916. godine, kada su se otvorile tisuće novih radnih mjesta u industrijama koje isporučuju robu u Europu, počeli seliti na sjever (Lynch, 2020). Na prijelazu u 21. stoljeće, više od 36 milijuna Afroamerikanaca u Americi živjelo je na jugu kontinenta. U najvećem gradu New Yorku živjelo ih je više od 2 milijuna, a više od milijun u Chicagu. Detroit, Philadelphija i Houston imali su između pola milijuna i milijun Afroamerikanaca (Lynch, 2020).

3.1. Poznati Afroamerikanci i pokreti za građanska prava

„Oni koji osporavaju slobodu drugima, ne zaslužuju je ni za sebe“ rekao je davno bivši predsjednik Abraham Lincoln koji je 1865. godine donošenjem 13. amandmana ukinuo ropstvo. 1870. godine donesen je 15. amandman kojim bilo kojem građaninu ne može biti uskraćeno biračko pravo na osnovi rase. Mnogima to nije bilo drago, uglavnom bijelcima pa su nastajale razne ekstremističke organizacije poput Ku Klux Klana koji su zastrašivanjem željeli uskratiti prava Afroamerikancima. Počeli su se usvajati zakoni na jugu Amerike kojima se želi razdvojiti djecu u školama prema njihovoj rasi. Segregacija je proširena i na druge objekte poput hotela, restorana, vagona u vlakovima i kazalištima. Zato je 1909. osnovan tzv. „Nijagara pokret“ čiji je cilj bio ukinuti rasnu segregaciju prema Afroamerikancima kako bi se poboljšao njihov položaj u društvu. Prema Petri Ninić iz članka o Pravnom temelju položaja Afroameričkog stanovništva u Sjedinjenim Američkim Državama od II. svjetskog rata do početka 21. stoljeća (2013: 134) segregacija je postojala i u školama pa ju je Vrhovni sud 1954. zabranio nakon čega je 9 učenika crne rase došlo u školu koju su prije jedino mogli pohađati bijelci. No guverner Arkansasa je zabranio njihov dolazak u školu, a tadašnji predsjednik Dwight Eisenhower poslao je vojsku s učenicima da ih čuva. Danas tu školu pohađa jednak broj Afroamerikanaca i bijelaca.

Jedan od najpoznatijih događaja o revoltu Afroamerikanaca vezan je za Rosu Parks. Jednom je bila izbačena iz autobusa jer je sjedila u dijelu za bijelce, a nakon njezinog uhićenja, jer je u autobusu odbila ustupiti mjesto bijelcu i sjesti u stražnji dio autobusa, aktivisti predvođeni Martinom Lutherom Kingom, pozvali su na bojkot javnog prijevoza. Inače je pravilo bilo da Afroamerikanci sjede u stražnjem dijelu autobusa dok su bijelci ti koji smiju sjediti naprijed, no sedamdesetak posto putnika činili su Afroamerikanci tako da je autobusna kompanija bilježila velike gubitke zbog bojkota. Nakon što su aktivisti bili osuđeni zbog ometanja normalnog rada autobusne kompanije, Vrhovni sud je donio odluku da su pravila vožnje

autobusom bila neustavna. Taj događaj je označio kraj rasne segregacije u javnom prijevozu, a Rosa Parks je postala poznata kao „majka pokreta za ljudska prava“. Zanimljivo je napomenuti da kada je Rosa Parks upitala policajca koji ju je uhitio zašto je uhićena on je odgovorio „Ne znam, ali zakon je zakon“ što jasno ukazuje na to da logike kod njenog uhićenja nije bilo. Prije njene pobune, nakon što su kupili kartu kod vozača na prednjim vratima, Afroamerikanci su morali izaći iz autobusa i ući na stražnja vrata. Ako bi tijekom vožnje sva mjesta za bijelce bila popunjena onda su im Afroamerikanci morali ustupiti mjesto.

„Sanjam da će jednog dana, četvero moje djece, živjeti u državi gdje im se neće suditi temeljem boje kože, već prema njihovom karakteru"- najpoznatija je to rečenica vođe pokreta za ljudska prava, Martina Luthera Kinga. 28.kolovoza 1963. godine više od 250 tisuća ljudi svih rasa okupilo se u Washingtonu na mirnom maršu gdje je ispred kipa Abrahama Lincolna King održao jedan od najpoznatijih govora u povijesti kojim je imao veliki utjecaj na pokret za ljudska prava. 1964. Martin Luther King dobio je Nobelovu nagradu za mir, a 1968. godine ubijen je sa samo 39 godina. Iste godine kao državni praznik Sjedinjenih Američkih Država uveden je dan Martina Luthera Kinga koji se slavi trećeg ponedjeljka u siječnju svake godine. Na pogreb mu je došlo više od 300 tisuća ljudi, a na nadgrobnoj ploči mu pišu riječi crnačke duhovne pjesme „Finally free“, u prijevodu, „Napokon slobodan“.

Slika 1. Govor Martina Luthera Kinga u Washingtonu 1963. godine

Izvor: https://bit.ly/3cuPhKr

Vjerujem u ljudska bića, i da sva ljudska bića treba poštovati kao takva, bez obzira na njihovu boju, rekao je Malcolm X veliki borac protiv rasizma i još jedan velikan afroameričke povijesti. Nakon smrti roditelja završio je u domu za nezbrinutu djecu iz kojeg je izašao sa 17 godina. Nakon mature izjavio je da želi postati odvjetnik na što mu je njegov profesor rekao da to nije cilj koji je realističan za „crnčugu". Kasnije se bavio pljačkama te je zbog toga 1946. godine završio u zatvoru gdje se upoznao sa učenjem Elijaha Muhamaada, vođe pokreta Nacija Islama kojem je i sam Malcolm vrlo brzo pristupio. Prema Naciji Islama vjerovalo se da su ljudi crne rase bili odabrani Alahovi ljudi. Malcolmu X pravo ime je zapravo Malcolm Little, ali ga je promijenio nakon što je izašao iz zatvora 1952. godine i dodao „X". Nakon zatvora napustio je Naciju Islama zbog ne slaganja sa Muhammadom te je osnovao „Organizaciju za jedinstvo Afroamerikanaca" (Organisation of Afro-American Unity) i ponovno promijenio svoje ime u El-Hajj Malik El-Shabbazz. Nije se slagao sa politikom nenasilja koju je zagovarao Martin Luther King pa je s njim prekinuo kontakt. No ubrzo je otišao u Meku i tamo shvatio da nisu svi ljudi bijele rase loši te da puno toga može postići mirnim putem i bez nasilja pa je i promijenio svoje mišljenje o nasilnoj politici. Upravo zbog te promjene, članovi Nacije Islama su se usprotivili njemu i počeli mu slati razne prijetnje smrću. Prema knjizi The Citizen Action Encyclopedia autora Richarda Halseyja (2001), dok je Malcolm držao govor u New Yorku 1965. godine u kojem je kritizirao Muhammada, upucao ga je netko iz publike. Bilo je ispaljeno 16 metaka od troje ljudi koji su bili pripadnici Nacije islama te su oni osuđeni na doživotan zatvor.

U Oaklandu 1966. godine osnovan je još jedan pokret Afroamerikanaca pod nazivom „The Black Panther Party". Oni su se također borili za prava Afroamerikanaca u Americi. Željeli su osigurati djeci besplatnu hranu u školama i što bolje obrazovanje. „Najveća razlika Crnih pantera i ostalih pokreta za rasnu jednakost bila je jaka revolucionarna crta Crnih pantera koji ne samo da su zahtijevali rasnu jednakost, već su u mnogočemu bili radikalan afroamerički socijalistički pokret marksističkog tipa jer su smatrali da je kapitalizam glavni uzrok podjele na crne i bijele." (Ninić, 2013: 142). FBI je htio narušiti njihov ugled pa je krivotvorio dokumente kako bi ispred javnosti ispalo da su novac kojim su kupovali hranu Afroamerikancima zaradili na ilegalan način (Ninić, 2013: 142). Naravno, uspjeli su u svom naumu pa je stranka i ugašena 1982. godine.

U 1992. godini izbili su veliki nemiri u Los Angelesu zbog toga što su četiri policajca pretukla Afroamerikanca pod imenom Rodney King nakon što su ga zaustavili zbog prebrze vožnje. Policajci su bili oslobođeni optužbi za bilo kakav oblik nasilja zbog čega su se ljudi masovno pobunili i izašli na ulice. Tada je poginulo pedesetak ljudi, a 2300 ih je ranjeno. Nakon pobune,

King je dobio četiri milijuna odštete, a dvojica policajaca su nakon ponovljenog suđenja dobili zatvorske kazne. Jedna od važnijih prekretnica za Afroamerikance bio je izbor Baracka Obame za predsjednika Sjedinjenih Američkih Država 2008. godine. Budući da više od pola stanovništva SAD-a čine bijelci to znači da su ga oni masovno i birali ne osvrćući se na njegovu boju kožu. Nažalost, i dalje postoje rasni problemi što i dokazuje slučaj Georgea Floyda u novijoj povijesti o kojemu ću govoriti malo kasnije.

4. PRAVA I PROBLEMI AFROAMERIKANACA

4.1. Stereotipi i predrasude

Prema popisu stanovništva iz 2000. godine Afroamerikanci čine 12,3 posto ukupnog američkog stanovništva. Njih nešto više od 58 posto živi na jugu Amerike. Oni su najveća etnička grupa u Americi, uglavnom su afričkog podrijetla, ali nemaju svi crne pretke (Lynch, 2020). "Afroamerikanci" kao pojam i kao riječ da bi uspostavio kulturni integritet predložen je 1980-ih. Predložio ga je Jesse Jackson koji pojam ne koristi kao etiketiranje prema boji kože nego označava povezanost s područjem podrijetla (Lynch, 2020). U 21. stoljeću izraz Afroamerikanac se koristi za sve ljude crne rase na području Sjedinjenih Američkih Država neovisno o tome jesu li možda Jamajčani ili Haićani. Crna rasa je od početka diskriminirana i ima teži položaj u društvu, a to se nastavlja i na današnje vrijeme. Policijsko nasilje je u novijoj povijesti dosta čest slučaj, a kao odgovor na nasilje razvio se pokret Black Lives Matter i masovni prosvjedi koji su se događali ne smo u Americi nego i u Europi. Ivan Šiber definira stereotipiju kao „rezultat naše nužde da zaključujemo na osnovu ograničenih informacija, a ujedno i potrebe da se pojednostavi kompleksnost pojave …stereotipije su određene generalizacije." (Vilović, 2014: 24). Zvonarević stereotipiju i predrasude objašnjava drugačije, „predrasuda uvijek sadrži i negativan, pa čak i neprijateljski stav prema objektu na koji se odnosi, dok sa stereotipijom to ne mora biti slučaj" (Vilović, 2014: 24). Također govori da predrasude imaju jači utjecaj nego stereotipi pa su često i odrednice stvarnog ponašanja i aktivnosti. Velike su i predrasude o crncima kao nasilnicima i propalicama koji dolaze iz problematičnih društava, da imaju nisku razinu obrazovanja pa ujedno i zbog toga teže nalaze posao. Prema istraživanju u knjizi „The Black Image in the White Mind" (Entman, Rojecki, 2000) pokazano je da nešto više od polovice ljudi smatra da su ropstvo i diskriminacija u povijesti crncima otežale pronalazak posla, a njih 77,8 posto smatra da većina crnaca koji su na socijalnim programima mogu dobiti posao ako bi se stvarno potrudili. Predrasude i stereotipi

usvajaju se vrlo rano kroz socijalizaciju. U istraživanju dvoje socijalnih psihologa Kenneth Clark i Mamie Clark 1947. godine pokazano je da ne samo djeca bijelca nego i djeca Afroamerikanca dijele negativne stereotipe o osobama tamnije boje kože. U istraživanju, djeca u dobi od tri do sedam godina su mogla birati između četiri lutke koje su bile iste samo im je boja kože bila drugačija. Većina djece je radije odabrala bijelu lutku nego crnu. Kada su ih upitali zašto odgovor je bio je je bijela ljepša. Clarkovi su zaključili da su "predrasude, diskriminacija i segregacija" stvorili osjećaj inferiornosti među afroameričkom djecom i narušili njihovo samopoštovanje.[2]

U stručnom radu Petre Ninić iz 2013. godine objavljena je tablica iz *Magazin life-a* koji je proveo istraživanje o posljedicama rasizma, kako ga vide bijelci a kako Afroamerikanci. Istraživanje se provelo na 1200 bijelaca i Afroamerikanaca te se prema rezultatima moglo vidjeti da su rasizam kao i predrasude u velikom broju i dalje prisutne. Da se Afroamerikanci osjećaju neravnopravno pokazuju brojke da je njih čak 71 posto odgovorilo da ne smatraju da su jednako tretirani kao i bijelci. Bijelci su podijeljeni po tom pitanju, 48 posto ih smatra da Afroamerikanci jesu jednako tretirani kao i oni, 44 posto smatra da nisu, a 8 posto ih ne zna. Kod pitanja jesu li ugostili osobe druge rase u svom domu zanimljivo je da se Afroamerikanci više druže sa ljudima druge rase jer je njih 71 posto odgovorio sa potvrdom, dok je 57 posto bijelaca odgovorilo negativno. Afroamerikanci su liberalniji i što se tiče „miješanih“ brakova. Na postavljeno pitanje bi li im smetalo da im dijete objavi zaruke s osobom suprotne rase, čak njih 88 posto je reklo da im ne bi smetalo, dok je postotak kod bijelaca na isto pitanje manji, 43 posto. Teza je bila postavljena u dva dijela. Prvi pitanje odnosilo se na tezu da su Afroamerikanci bolji sportaši. Pozitivno je odgovorilo 52 posto bijelaca i 53 posto Afroamerikanaca. Drugi je pitanje bilo postavljeno kao teza da Afroamerikanci imaju nižu inteligenciju od bijelaca. Sa time se složilo 70 posto bijelaca i samo 15 posto Afroamerikanaca. Pozitivna i iznenađujuća brojka je da bijelci u većem postotku – 72 posto, ne smatraju da su Afroamerikanci skloniji počinjenju kaznenih djela od bijelaca. A na pitanje jesu li u razgovoru koristili neku rasističku konotaciju odgovori su podjednaki. 49 posto bijelaca i 44 posto Afroamerikanaca odgovorilo je da su koristili rasističke konotacije. Postotci na ova pitanja bi u prošlom stoljeću bile sigurno puno drugačije i bilo bi više stereotipa i rasizma, ali i ovo je i dalje poražavajuće za 21.stoljeće.

[2] https://www.naacpldf.org/ldf-celebrates-60th-anniversary-brown-v-board-education/significance-doll-test/

4.2. Afroamerikanci u medijima

Afroamerikanci u medijima su marginalizirani tj. spadaju u skupine koje su zanemarene, odnosno podreprezentirane. Iako su podložni čimbenicima koji mogu dovesti do pristranosti, novinari često vijest stavljaju u okvir za koji očekuju da će se svidjeti i privući više potrošača vijesti (Elmasry i el-Nawawy, 2016). U hrvatskim medijima priče o Afroamerikancima nisu česte. Uglavnom se one važnije vijesti prenose iz stranih medija poput slučaja Georgea Floyda. Naši mediji kao i strani će u naslovu ili u tekstu staviti naglasak na boju kože, pogotovo ako se radi o crncu. Na primjer, *Indexov* članak gdje u naslovu stoji „Novo policijsko ubojstvo crnca u Los Angelesu". Da se radilo o bijelcu ne bi napisali „Ubijeni bijelac u Los Angelesu", nego „Ubijeni 40-godišnji muškarac u Los Angelesu." Više američkih studija pokazalo je da su Afroamerikanci i druge manjine vjerojatnije prikazani na stereotipan način i kao kriminalci, a bijelce su prikazivali kao žrtve zločina (Dixon i dr. 2015, prema Elmasry i el-Nawawy, 2016). Stjepan Malović je u svojoj knjizi „Bogatstvo različitosti napisao „nerazumijevanje i strah nastaju zbog nepoznavanja, a diskriminacija, mržnja i nasilje pokazuju slabost. Nemogućnost suživota proizlazi iz neznanja, osjećaja ugroženosti i netrpeljivosti prema svemu što je drukčije″ (2004: 9). Istraživanje američkih vijesti o domaćim prosvjedima pokazalo je da su prosvjedi i pokreti često negativno uokvireni i delegitimirani (Elmasry i el-Nawawy, 2016). Eksperiment Dixona iz 2007. godine (Elmasry i el-Nawawy, 2016) proveden je tako da su ispitanicima prikazane vijesti o kriminalu, s time da su različite eksperimentalne grupe bile izložene različitim vijestima u kojima je sustavno mijenjana boja kože kriminalaca i policijskih službenika. Rezultati su pokazali da je vjerojatnije da će gledatelji misliti da su neidentificirani kriminalci bili Afroamerikanci i da su neidentificirani policijski službenici bili bijeli. Štoviše, gledatelji će vjerojatnije pozitivno gledati na bijele neidentificirani policajce, dok će na crne policajce gledati negativno (Elmasry i el-Nawawy, 2016) Dakle, istraživanja pokazuju da se u različitim kontekstima o Afroamerikancima i o ostalim rasnim manjinama izvještava drugačije od izvještavanja o bijelcima. Temelji su na rasizmu pa se manjine u velikoj mjeri spominju u negativnom kontekstu sa rasnim stereotipima, dok su bijelci privilegirani (Elmasry i el-Nawawy, 2016).

Mlade novinare treba osvijestiti i učiti ih pravim načinima izvještavanja kako bi oni mogli utjecati na javnost i donositi im objektivne i točne informacije koje se ne temelje na nečijoj boji kože nego na istini. Najvažnije je komunicirati i educirati prvo novinare pa onda i javnost. ″Osnovni pristup je senzibilizirati studente novinarstva za izvještavanje o različitostima, naučiti osnovne tehnike izvještavanja o različitostima te uočiti odnos različitosti i medija″ (Malović,

2007: 39). U knjizi *„Black image white mind“* autora Roberta Entmana i Andrewa Rojeckog objavili su razgovor običnog građana i tadašnjeg predsjednika Billa Clintona te je taj čovjek rekao da ako bi vidio crnca kako hoda ulicom i ide prema njemu, a da pritom nije baš najbolje obučen, da bi ga bilo strah i da ima predrasude. Clinton ga je na to upitao misli li da je to tako zbog kriminalističkih serija na televiziju, aludirajući na to da su u filmovima i serijama većinom Afroamerikanci negativci, ili smatra da je to zbog osobnog iskustva, na što mu je ovaj odgovorio „To ne bi imalo nikakve veze s mojim osobnim iskustvom. Samo iz medija, televizijskih emisija i stvari koje sam čuo“ (Entman, Rojecki, 2000: 2). Kad bolje obratimo pozornost Afroamerikanci su zaista često prikazani kao negativci u filmovima i serijama, a i dalje se igra na kartu rasizma koji je neiscrpna tema. Jedan od poznatijih klasika, film, „Pogodi tko dolazi na večeru“ iz 1967. godine na humoristočan način odlično pokazuje koliko su Afroamerikanci zapravo nepoželjni u kućama bogatih bijelaca. Radnja filma ukratko je da bijela djevojka dovede doma svojeg dečka koji je crn i roditelji nisu uopće oduševljeni time te se unutar filma spominje što će ljudi reći kada ih vide jer nije „normalno“ da su dvije različite rase zajedno. No, ovaj film je kroz zabavni sadržaj pokazao da Afroamerikanci nisu loši i nisu propalice. Također, film „Zelena knjiga“ koji je osvojio Oscara za najbolji film obradio je tematiku Afroamerikanca koji je ugledni pijanist i intelektualac, a svejedno se bori sa rasnim problemom. Bilo mu je zabranjeno svirati u nekim gradovima, mogao je jesti samo u restoranima koji su namijenjeni crncima i spavati u motelima koji su isto namijenjeni samo njima, premda je imao novaca i bio školovan i uspješan. Kroz filmove i serije je najlakše promovirati različitosti i na taj način pokušati utjecati na razmišljanja ljudi, ali isto tako kroz filmove vidimo kako je bilo prije i koliko je to zapravo nepošteno.

4.3. Pokret Black Lives Matter

Ovaj diplomski rad bavi se istraživanjem medijske reprezentacije pokreta Black Lives Matter koji je, između ostalog, obilježio 2020. godinu. Društveni pokret je u članku Dewey M. Claytona definiran kao skupina osoba koje su trajno i samosvjesno organizirane protiv postojećeg sistema i njegovih vrijednosti (Walton i dr., 2017, prema Clayton, 2018:4). Ovaj pokret seže od 2012. godine kada je George Zimmerman bio oslobođen svih optužbi nakon ubojstva sedamnaestogodišnjaka Trayvona Martina. Naime Martin se s kapuljačom bezbrižno šetao po ulici kada je Zimmerman zaključio da je prijetnja i da se nalazi u pogrešnom susjedstvu te ga napao. Sedamnaestogodišnjak se branio, nije bio naoružan, a policajac Zimmerman ga je upucao. Njegovo ubojstvo su opravdali riječima da se „osjećao ugroženim“. Alicia Garza 2013.

godine je napisala status na Facebooku završivši riječima „Crni ljudi volim vas. Volim nas. Naši životi su važni.“ (Clayton, 2018:6) Kako se na društvenim mrežama informacije lako šire i vide tako se širio i taj status, a ljudi kada su ga dijelili ili pisali svoje statuse uz *hashtag* #blacklivesmatter. No prvi put su građani izašli na ulice 2014. godine kada je odlučeno da nema dovoljno dokaza za optužbu bijelog policajaca Darrena Wilsona koji je u kolovozu ubio tinejdžera Michaela Browna. Upucao ga je najmanje šest puta jer je mislio da se radi o pljačkašu koji je prijavljen da je ukrao cigarete (Clayton, 2018:7).

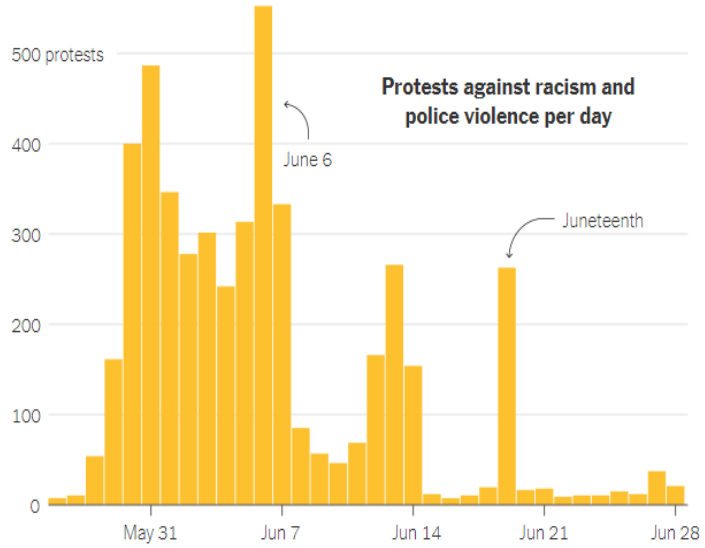
George Floyd ubijen je 25.5. 2020. godine kada je vlasnik trgovine prijavio sumnju na lažnu novčanicu od 20 dolara koju mu je Floyd dao. Odmah su došla četiri policajca od kojih mu je jedan od njih, Derek Chauvin, koljenom pritisnuo vrat i tako ga držao gotovo 9 minuta, nakon čega je Floyd i umro. Obdukcijom je pokazano da je umro od gušenja, odnosno upravo od tog pritiskanja. Dan nakon Floydove smrti sva četiri policajca su dobila otkaz te su optuženi za njegovo ubojstvo. Svaki od njih mogao bi provesti oko 40 godina u zatvoru (HINA, 2020). Dan nakon tog događaja počeli su masovni prosvjedi diljem Amerike koji su jedni od veći prosvjeda u novijoj povijesti. Posebnost ovog slučaja je u tome što su zemlje diljem Europe, poput Francuske, Engleske, Njemačke pa čak i Hrvatske uključile u prosvjede, odnosno u svojim gradovima održale su prosvjed Black Lives Matter. U pitanju nije bila samo Europa, nego i Australija i Azija, a čak su i neki sportaši prije utakmica održali minutu šutnje za preminulog Georga Floyda. Prosvjedi su nakon nekog vremena postali i nasilni pa je izvedena nacionalna garda na ulice. Prosvjednici su razbijali i izloge i počeli krasti pa se onaj bitni dio i cilj prosvjeda izgubio. No ipak su se neke značajnije promjene donijele u relativno kratkom vremenskom razdoblju. Prema New York Timesu, u Minneapolisu, Gradsko vijeće obvezalo se da će demontirati svoju policijsku upravu. U New Yorku su zakonodavci ukinuli zakon koji je policijsku disciplinsku evidenciju držao u tajnosti. Zakonodavci iz Mississippija glasali su o povlačenju svoje državne zastave, koja na istaknutom mjestu uključuje konfederacijski borbeni amblem. [3] Znak „x“ na zastavi se smatra da ima rasističke konotacije. „Na crvenoj pozadini, plavi dijagonalni križ s malim bijelim zvijezdama, zastava je predstavljala državu Juga koja se protivila ukidanju ropstva tijekom Američkog građanskog rata (1861.-1865.).“ (HINA, 2020). Taj znak se htio ukinuti još 2001. godine, no prijedlog je bio odbijen.

Budući da su se prosvjedi dogodili u doba pandemije Covid-19 New York Times ističe da je puno više ljudi je moglo prisustvovati prosvjedima smislu da nisu bili na svojim radnim mjestima i više su vrijeme provodili doma (Buchanan i dr. 2020). Unatoč mjerama i zabranama

[3] https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html

zbog pandemije diljem Sjedinjenih Američkih Država bilo je više od 4700 demonstracija, odnosno oko 140 dnevno otkako su započeli prvi prosvjedi 26.6.2020. godine, a izlaznost prosvjednika se kretala između desetak do tisuću ljudi u oko dvije i pol tisuće manjih i većih gradova u SAD-u.

Slika 2. Količina i dinamika prosvjeda Black Lives Matter u SAD-u 2020. godine

Izvor: New York Times (https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html)

Graf prikazuje koliko je otprilike bilo prosvjednika od početka prosvjeda pa sve do kraja 6. mjeseca. Nakon nekoliko mjeseci situacija se smirila, a desetak mjeseci od Floydovog ubojstva počelo je suđenje bivšem policajcu Dereku Chauvinu. Sudilo mu se na tri točke optužnice; ubojstvo drugog i trećeg stupnja i ubojstvo iz nehaja drugog stupnja. U travnju 2021. godine donesena je odluka da kojom je Chauvin osuđen po svim točkama optužnice za ubojstvo Georga Floyda. U lipnju je donesena presuda, Derek Chauvin je osuđen na 22 i pol godine zatvora, dok će se ostalim policijskim službenicima koji su sudjelovali u ubojstvu suđenje početi u ožujku iduće godine.

5. ODNOS PREMA ETNIČKIM MANJINAMA I RAZLIČITOSTIMA U HRVATSKOJ

Prema podacima iz posljednjeg popisa stanovništva iz 2011. godine, Hrvatska je izrazito etnički homogena zemlja. Čak 90,4% stanovništva izjasnili su se kao etnički Hrvati (DZS, 2013). Tek će rezultati novog popisa stanovništva planiranog za 2021. godinu pokazati koliko se etnička struktura stanovništva izmijenila u posljednjem razdoblju. Dosadašnja istraživanja ne ukazuju na visoku sklonost otvorenosti prema drugim kulturama i različitostima u hrvatskom društvu. Primjerice, istraživanje iz 2011. godine pokazalo je da se svaki drugi ispitanik složio „da bi Hrvati u svojoj državi trebali imati više prava od pripadnika drugih naroda", a trećina ispitanika da „rase biološki trajno dijele narode i kulture, i da nije dobro da se miješaju" (Mesić i Bagić, 2011: 20.21). Recepcija vijesti o pokretu Black Lives Matter u Hrvatskoj mogla bi biti povezana s općim stavovima o rasnim i etničkim različitostima i stupnjem etničke distance u hrvatskom društvu.

Romi su u Hrvatskoj jedna od većih manjinskih skupina. Prema popisu iz 2011. ima ih više od 16 tisuća, a najviše žive u Međimurskoj županiji.[4] Istraživanja pokazuju da su Romi diskriminirani prilikom: zapošljavanja (87,5%), ostvarivanja prava (93,7%), nevoljnosti nadležnih institucija da se njima bave (76,7%), omalovažavanja (58,2%), ponižavanja (65,9%), verbalnog/fizičkog napada (59,4%), zlostavljanja od strane policijskih djelatnika (23,8%) te izricanja najviših kazni za sitne prijestupe (56.1%) (Rumbak, 2007: 233-234). Igor Kanižaj je 2007. godine u svojoj studiji koju je objavio u knjizi Bogatstvo različitosti dobio rezultate da se o Romima u tiskanim medijima pisalo ukupno 4,9 posto.

Tablica 1. Izvještavanje o romskoj nacionalnoj manjini u hrvatskim medijima

Jutarnji list	Večernji list	Slobodna Dalmacija	Novi list	Vjesnik	Ukupno
1,9%	9,4%	2,3%	6,7%	3,9%	4,9%

Izvor: Kanižaj u Malović, 2007: 96

Prema tablici možemo vidjeti da se ne piše često o Romima. Većinom se radi o izvještaju, vijesti ili kratkoj vijesti što pokazuje i da nema novinarskih formi koje bi produbile problematiku

[4] https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_04/h01_01_04_rh.html

Roma. U 70 posto slučajeva su informativni naslovi, a njih 20 posto otpada na senzacionalističke.

U Hrvatskoj postoje emisije koje problematiziraju status manjina u hrvatskom društvu. Takve emisije su primjerice Provjereno na Novoj TV, te Manjinski mozaik i Prizma na Hrvatskoj radio-televiziji. „Karakteristika svih tih emisija je krajnja ozbiljnost u proizvodnji, promoviranje kulturne baštine, upoznavanje s rezultatima različitih istraživanja, izvještavanje o aktivnostima kojima pripadnici nacionalnih manjina potvrđuju svoj nacionalni identitet i drugo. Ukratko, sve specijalizirane emisije za i o nacionalnim manjinama usmjerene su na poticanje integracije, a ne izolacije. U tim emisijama nema senzacija, nema ekskluzive, ali je dojam da se autori i urednici takvih emisija ne upuštaju u teme koje bi mogle izazivati bilo kakav prijepor“ (Vilović, 2014:74) Mediji imaju veliki utjecaj na javnost premda to sama javnost možda i ne razumije, ali koliko će mediji pisati o nekome i u kojem kontekstu će pisati tako će ljudi to upijati i prema tome i stvarati mišljenje.

5.1. Novinarska etika i izvještavanje o manjinama u Hrvatskoj

Općenito se o manjinama i ljudima drugih rasa treba naučiti pravilno izvještavati. Ljudi su podložni vjerovanju onome što pročitaju, a često kako bi bili što čitaniji portali većinom pišu senzacionalističke naslove i time potiču stereotipe. „Predodžbu o manjinama i njihovim predstavnicima stvaramo uglavnom na temelju medijskih izvješća, novinarske selekcije događaja i istupa javnih ličnosti koje govore o manjinama″ (Kanižaj u Malović, 2007: 87). Biti etičan znači biti moralan, raditi, odnosno pokušavati raditi ono ispravno, ali isto tako novinari trebaju poštivati određene kodekse. Američki teoretičari Hiebert, Ungurait i Bohn u zborniku Mass Media VI. (1991) govore da novinarska etika treba „postaviti norme, smjernice, pravila i kodekse koji će voditi, ali ne i prisiljavati novinare kako bi bili humaniji″. U Hrvatskoj postoji *Kodeks časti hrvatskih novinara* u kojem stoji nekoliko dužnosti novinara koje želim istaknuti:

Novinar mora biti svjestan opasnosti od diskriminacije koju mediji mogu širiti, i mora učiniti sve da ne potiče takvu diskriminaciju koja se temelji, između ostaloga, na rasi, spolu, spolnoj orijentaciji, jeziku, religiji, političkim ili drugim stavovima, i nacionalnom ili socijalnom porijeklu.

Novinari moraju izbjegavati objavljivanje detalja i pejorativne kvalifikacije o rasi, boji kože, vjeri, spolu ili seksualnoj orijentaciji kao i o bilo kojoj fizičkoj ili mentalnoj manjkavosti ili bolesti ukoliko to nije relevantno za javni interes.

Novinar se ne smije baviti poslovima koji bi mogli ugroziti njegovu neovisnost, objektivnost i samostalnost prosuđivanja, narušavajući njegov novinarski dignitet.

Izvor: Malović, Ricchiardi, Vilović, 2007: 187-201.

Studiji novinarstva i etički kodeksi nastoje naglasiti glavna načela novinarske etike koje se u različitoj mjeri ostvaruje u praksi. Novinari donose informacije no kada u praksi treba poštivati kodekse tu dolazi do dilema. Svaka kuća, portal i novinar žele biti prvi u donošenju važne vijesti. Na primjer kada je bio upucan policajac na Markovom trgu u Zagrebu, etički bi bilo ne objaviti njegovo puno ime i prezime, ali neki portali su to napravili. Unatoč etičkim kodeksima i obrazovanju koji naglašavaju i potiču novinarsku etiku, mnogi novinari je ne poštuju zbog ekonomskih i drugih pritisaka. „Postoji cijeli niz optužbi na račun novinara i novinarske profesije. Nerijetko su optuživani za senzacionalizam, nepoštovanje osobnosti i privatnosti, izazivanje netrpeljivosti, olako sramoćenje pojedinaca bez pravih dokaza objavljivanje neprovjerenih informacija, lov za lakom nakladom bez obzira na istinitost informacija i sl. Pogotovo su mediji u Hrvatskoj bili optuživani da su izazivali i potpirivali nacionalu i vjersku mržnju, pozivali na masakr, čak i genocid. Istodobno svjedoci smo da je novinarstvo profesija koja je savjest suvremenog društva, da su novinari ljudi koji se bore za istinu, koji upozoravaju na nepravilnosti, netoleranciju i kriminal.“ (Malović, Ricchiardi i Vilović, 2007: 49)
Istina je ono čemu svaki novinar treba težiti. Treba provjeriti svaku informaciju i najvažnije biti vjerodostojan. Pri objavljivanju neke vijesti treba razmisliti ugrožava li neku osobu na taj način i diskriminira li ju. Kod vijesti koje su vezane za Afroamerikance uvijek je slučaj da se spominje njihova boja koža u naslovu. „Ovo je crnac kojeg je ubila policija u SAD-u: "Bio je dobar otac, nikad s nikim nije imao problema"[5]. „Policija ubila još jednog crnca u Kaliforniji, ne zna je li bio naoružan“[6] Ovo su samo dva od tisuće primjera gdje se uvijek u središte pozornosti stavi riječ „crnac“. Ako uzmemo u obzir da se članak radi o osobi bijele puti, sigurno se ne bi stavio naslov „Ovo je bijelac kojeg je ubila policija u SAD-u“. Naslov bi vjerojatno, da je u pitanju bijelac glasio, „ Ovo 20-godišnji muškarac kojeg je ubila policija u SAD-u“. Činjenica je da se uvijek ističe drugačija boja kože kao nešto što je čudno, kao da nije prirodno to što je netko crne, a netko bijele rase.

[5] https://www.index.hr/vijesti/clanak/identificiran-crnac-kojeg-je-ubila-policija-u-new-yorku-bio-je-dobra-osoba/1036799.aspx
[6] https://www.index.hr/vijesti/clanak/policija-ubila-jos-jednog-crnca-poceli-neredi-u-san-diegu/922465.aspx

6. METODOLOGIJA,ISTRAŽIVAČKA PITANJA I HIPOTEZE

6.1. Metodologija i mjerni instrument

Zbog boljeg razumijevanja položaja Afroamerikanaca u prvom dijelu rada prije istraživanja prikazana je njihova povijest i društveni kontekst. U ovom drugom dijelu rada kreće se s istraživanjem, a koristila se metoda analize sadržaja. „Analiza sadržaja kao samostalna deskriptivna metoda znanstvenog istraživanja često se koristi u analizi poruka masovnih medija. Jedinica analize sadržaja jest novinski tekst.“ (Vilović, 2003)

Analiza sadržaja je metoda koja istražuje sami sadržaj komunikacije. Bernard Berelson 1952. godine prvi koristi analizu sadržaja kao „tehnika istraživanja objektivnog, sistematskog i kvantitativnog opisa manifestnog sadržaja komunikacije“ (Berelson, 1952: 18, prema Gunter, 2000: 5). Pod sistematski se podrazumijeva da je materijal za analiziranje sakupljen prema dosljednom i eksplicitnom pravilu. Objektivna je jer istraživači ne smiju uvrštavati svoje mišljenje niti imati skrivene namjere tijekom istraživanja iz razloga što se ponavljanjem istog istraživanja moraju dobiti isti rezultati. A kvantitativna označava da je cilj analize sadržaja brojčana reprezentacija tijela poruke. Ova definicija bila je zastupljena u terminologiji iduća tri desetljeća, no ipak je bila i kritizirana. Nedostatci su joj što je čisto kvantitativna analiza, to što se bavi samo sadržajem i isključivo je opisna. „Istraživačka tehnika kojom se na objektivan i sustavan način kvantitativno opisuje sadržaj nekoga teksta“[7]

„Kvantitativna analiza ima zadaću pokazati brojkama podatke analize sadržaja etičkih kontroverzi.“ (Vilović,2003). Autorica Gordana Vilović je to napisala naravno jer se i njeno istraživanje kao i ovo moje bavilo etičkim kontroverzama, ali nije nužno da se kvantitativne analize time bave. U ovom radu koristila se analiza sadržaja jer omogućava jednostavno i brzo analiziranje podataka u određenom vremenskom rasponu.

Budući da je analiza sadržaja kvantitativna analiza, ona nam omogućuje široki opseg jedinica koje se mogu analizirati i izbrojati. U ovom slučaju, te jedinice analize su objave članaka Jutarnji.hr, Index.hr i 24sata.hr na Facebooku, te komentari na objavljenje članke na temu Black Lives Matter. Odabrana je platforma Facebook na kojoj ću na stranicama tri portala, 24sata.hr, Index.hr i Jutarnji.hr analizirati komentare publika. Facebook je najpopularnija društvena mreža sa više od 2,6 milijardi korisnika može pružiti dobar uvid u komentare ljudi, odnosno raspon mišljenja o slučaju Black Lives Matter.

[7] http://struna.ihjj.hr/naziv/analiza-sadrzaja/25628/

Cilj ovog rada je odrediti kakvu recepciju o pokretu Black Lives Matter imaju ljudi u Hrvatskoj. Danas je putem društvenih mreža moguće komentirati i iznositi svoje mišljenje na svom profilu ili u komentarima stranica koje pratimo. Ubojstvo Georga Floyda dogodilo se 25. svibnja, a budući da je snimka ubojstva u javnost izašla dva dana nakon, odnosno 27. svibnja, od tuda počinje vremenski okvir analiziranja. Dakle analizirali su se članci koji su objavljeni od 27. svibnja pa do 10. lipnja 2020. godine. Do tih članaka se došlo odabirom 2020. godine i dva mjeseca, svibanj i lipanj, na stranici određenog portala na Facebooku. Potom se upisivanjem u tražilicu ključnih riječi poput: „prosvjed", „Black Lives Matter", „George Floyd", „Derek Chauvin" došlo do željenih članaka. Uzorkom analize obuhvaćeno je 95 članaka ranije spomenutih portala u Republici Hrvatskoj. U analizi su uzeti prvih pet komentara ispod svake objave spomenutih portala na Facebooku koja je vezana za slučaj Georga Floyda i Black Lives Matter. Analitička matrica sadrži trinaest kategorija po kojima se istraživala recepciju pokreta Black Lives Matter u Hrvatskoj u komentarima tri portala. Analitička matrica nalazi se u prilozima ovog rada.

Analizirao se senzacionalizam u naslovima članaka. Naslovi su kodirani kao senzacionalistički ako su na kontroverzan način pokušali dobiti pozornost kako bi ostvarili što više klikova i ako su sadržavali puno kontroverzi, emocija, neobičnih izbora riječi ili možda i kršili etička pravila. Zatim se pratio stav samog naslova prema pokretu Black Lives Matter, pozitivan, negativan ili neutralan. Pozitivno označava da naslov podržava pokret, a negativno upućuje na protivnički stav o pokretu. Neutralan naslov ne pridaje nikakve emocije. Ako prevlada pozitivno ili negativno uokvirivanje članaka može se zaključiti da je postojala određena pristranost u prikazu teme. U radu je analizirano je li sadržaj članka povezan sa naslovom ili se radi o *clickbait* naslovu. *Clickbait* označava članak ili poveznicu kojom se određenim naslovom mami čitatelja da otvori članak kako bi dobio što veći broj klikova, a zapravo tekst unutar poveznice nema veze s naslovom i ne otkriva nikakav važan podatak. Određivao se stav komentara osobe koja je komentirala članak, je li pozitivan u smislu da podupire pokret Black Lives Matter ili je negativan, protiv pokreta i prosvjednika ili možda uopće nije vezan za prosvjede. Ako komentar nije bio vezan za prosvjede, a bio je razumljiv, svejedno sam ga kodirala u kategoriju ostalo. Isto tako analizirano je je li komentar civilan ili necivilan. Civilnost se definira kao slobodna razmjena ideja s poštovanjem (Coe i dr. 2014). Necivilnost je težak pojam za definiranje, jer ono što vrijeđa jednu osobu, druga osoba može smatrati sasvim prikladnim (Coe i dr. 2014). Necivilnost označava rasprave koje koriste ton nepoštovanja prema sudionicima rasprave i prema samoj temi (Coe i dr. 2014). Necivilni komentari su kategorizirani kao nepristojni, vulgarni, te teži ili „lakši" govor mržnje. Nepristojni komentari su kodirani kao oni iz kojih se

vidi da komentator nema kulture ponašanja, ali bez psovki i težih uvreda. Komentar je kodiran kao vulgaran ako je sadržavao psovke i vulgarne uvrede. Također, komentari su bili kodirani kao govor mržnje. Ako se u komentarima radilo o izravnim pozivima na fizičko nasilje odnosno, mučenje, ubojstvo ili poziv na udaranje, komentar je kodiran kao teži oblik govora mržnje. Ako se radilo o iskazivanju mržnje prema etničkim, seksualnim i drugim manjinama, kao što je primjerice korištenje seksističkih ili rasističkih izraza, komentar je kodiran kao „lakši" oblik govora mržnje. I pod zadnju kategoriju necivilnih komentara pratio se tip necivilnog komentara u odnosu na to na koga se u najvećem dijelu odnosi. Pritom se može odnositi prema drugoj rasi, u ovom slučaju Afroamerikancima pa je rasistički. Zatim komentar može biti seksistički, a kodirali su se i homofobni u smislu da se odnose na LGBTQ zajednicu, odnosno na ljude koji su homoseksualne orijentacije, biseksualni i/ili transrodni. Necivilan komentar može biti necivilan, odnosno nepristojan prema autoru članka i/ili mediju koji je objavio taj članak, a može biti i necivilan prema drugoj osobi koja je komentirala taj članak. U takvim komentarima se vrijeđati i više manjina što je isto pod kategorija necivilnog komentara. Pratio se i spol komentatora kako bi se vidjelo prevladavaju li muškarci ili žene u određenoj vrsti komentara. Kod odredbe spola postoji i rubrika da se spol ne može odrediti ako netko nema profil po svojim imenom niti svoju sliku. Gledala se i dužina samog komentara je li napisan jednom riječju, jednom rečenicom koja ima više riječi ili više rečenica u čak dva ili više redova. Određivala se i pismenost ljudi u komentarima kako bi se utvrdilo ima li pismenost publika veze sa njihovim stavovima prema Afroamerikancima, ovom pokretu i događaju. Pismeni komentari su kodirani ako nisu imali pravopisnih ili gramatičkih grešaka, a nepismeni ako su imali pravopisne ili gramatičke greške. Jedna rubrika u matrici prati je li komentar napisan samo riječima ili je upotrijebljen i GIF ili video ili oboje. GIF je sličica koja je u pokretu, odnosno animacija na kojoj može nešto pisati a i ne mora. I na kraju pratio se broj lajkova, odnosno koliko su ljudi stisnuli gumb „sviđa mi se" i komentara na svakom članku kako bi se vidjelo koji članci su najviše privukli ljude.

6.2. Uzorak

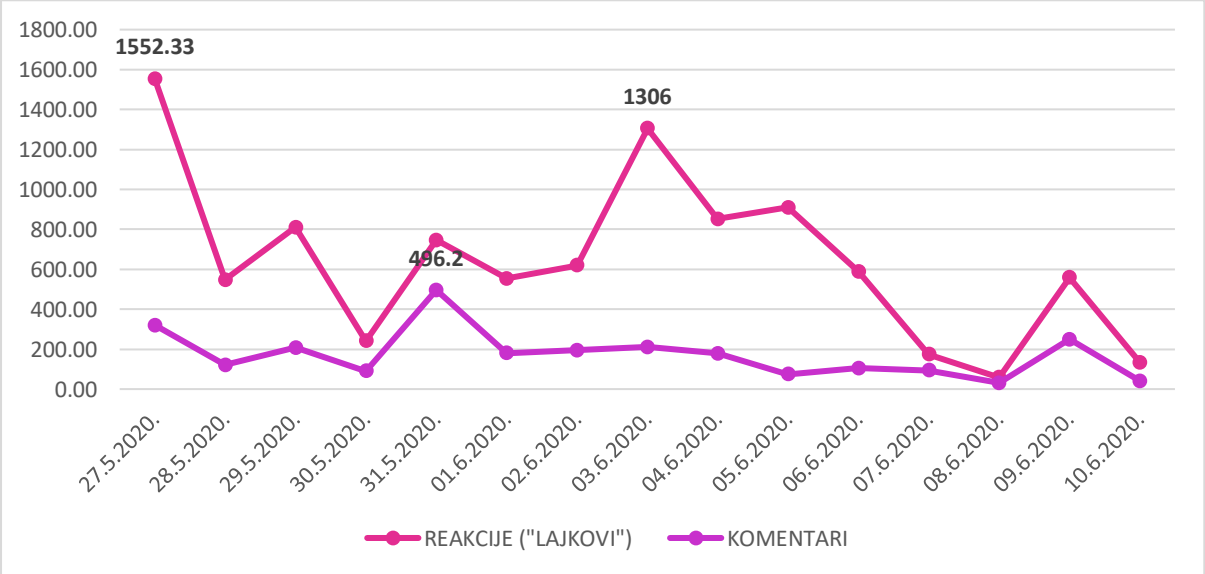
Veličina uzorka je 95 članaka i 467 komentara. U odabranom razdoblju, Jutarnji.hr je objavio 26 članaka na temu Black Lives Matter i Georgea Floyda, 36 članaka je objavio 24sata.hr i Index.hr ih je objavio 33. Najviše je članaka objavljeno 31.5.2020., 4.6.2020. (10 članaka) te 9.6.2020. (11 članaka).

Slika 3. Broj objavljenih članaka o pokretu Black Lives Matter po danima

Osim objavljenih članaka na Facebooku u navedenom razdoblju, u uzorak analize ušli su i komentari čitatelja na Facebooku na članke u uzorku. Najviše reakcija na objavljene članke o temi Black Lives Matter čitatelji su ostavili na samom početku izvještavanja o temi (27.5.2020., u prosjeku 1552,33 reakcija ili „lajkova“), te 3.6.2020. (u prosjeku 1306 reakcija ili „lajkova“). Najviše komentara čitatelji su u prosjeku ostavili na članke objavljene 31.5.2020. (prosječno 496,2 komentara). Za analizu je odabrano prvih pet komentara na svaki članak u uzorku. Ukupni broj komentara koji su na taj način ušli u uzorak je 467.

Slika 4. Broj komentara i reakcija na objavljene članke o pokretu Black Lives Matter po danima

6.3. Istraživačka pitanja i hipoteze

Prije svakog istraživanja potrebno je postaviti istraživačka pitanja ili hipoteze koje vode istraživanje. Hipoteze su izjave koje se odnose na postojeću ili nepostojeću vezu među varijablama i one se testiraju direktno kako bi istraživanje bilo preciznije i jasnije. Hipoteza je pretpostavljani zaključak cijelog istraživanja, kojeg istraživači postavljaju prilikom postavljanja istraživačkog dizajna. One se tijekom istraživanja provjeravaju, a potom potvrđuju ili odbacuju. Budući da je u ovom radu korištena deskriptivna statistika, hipoteze se nisu mogle statistički potvrditi ili opovrgnuti. Zato su umjesto hipoteza u ovom radu postavljene pretpostavke koje su vodile analizu, te su u odnosu na te pretpostavke interpretirani rezultati analize:

- Članci sa senzacionalističkim naslovima imat će veći broj reakcija („lajkova“) i komentara u odnosu na one koji nemaju senzacionalističke naslove.
- Stavovi naslova prema pokretu Black Lives Matter većinom su neutralni.
- Ukupno će biti više negativnih komentara na pokret Black Lives Matter nego pozitivnih.
- U početnom razdoblju prosvjeda prevladavaju pozitivni komentari publika, u odnosu na razdoblje prosvjeda nakon prvih nasilnih izgreda kad prevladavaju negativni komentari publika.
- Žene i muškarci će se razlikovati po udjelima pozitivnih odnosno negativnih komentara.
- Pismenost u komentarima povezana je sa stavovima publika. Komentari osoba koji su necivilni imat će više nepismenih komentara od civilno napisanih komentara.
- U većini će prevladavati necivilni komentari koji će biti govor mržnje kao verbalno nasilje (poput dehumaniziranja i korištenja seksističkih i/ili rasističkih izraza).

7. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Do sada sam se u radu bavila teorijskim okvirom istraživanja, objašnjavanjem metodologije i konteksta u kojemu je istraživanje provedeno. U nastavku ovoga rada fokusirat ću se na rezultate i na njihovu interpretaciju, te ću provjeriti koje su od četiri ranije navedene hipoteze potvrđene, ili pak opovrgnute.

7.1. Reprezentacija pokreta Black Lives Matter u medijskim naslovima i člancima

Najviše je članaka objavio portal 24sata.hr, a publike su najviše reagirale i komentirale vijesti o pokretu Black Lives Matter koje je taj portal objavio na Facebooku (u prosjeku 1325,17 reakcija i 247,44 komentara). Zatim ga po broju članaka slijedi Index.hr, a na posljednjem mjestu po broju objavljenih članaka o pokretu Black Lives Matter na društvenoj mreži Facebook nalazi se Jutarnji.hr. Međutim, objave portala Jutarnji.hr imale su nešto više reakcija i komentara u usporedbi s objavama portala Index.hr (tablica 2.).

Tablica 2. Broj objavljenih članaka hrvatskih medija i reakcija na vijesti o pokretu Black Lives Matter na Facebooku

	Broj objavljenih članaka o pokretu Black Lives Matter	Prosječan broj reakcija na članak o pokretu Black Lives Matter	Prosječan broj komentara na članak o pokretu Black Lives Matter
	N (%)	$\bar{X}$ (SD)	$\bar{X}$ (SD)
24sata.hr	36 (37,9%)	1325,17 (1421,81)	247,44 (243,75)
Index.hr	33 (34,7%)	204,91 (330,27)	108,24 (195,1)
Jutarnji.hr	26 (27,4%)	240,27 (305,7)	231,54 (659,55)
Ukupno	95 (100%)	639,11 (1051,25)	194,74 (393,49)

U odabranom uzorku analiziranih članaka analizom je pronađeno šesnaest članaka sa senzacionalističkim naslovom. Senzacionalizam kao takav se koristi kako bi privukao što veći broj klikova na članak stoga je bilo i za očekivati da će ih biti. Takvi naslovi su primjerice bili:

1. *Gregg Popovich: Trump je kukavica bez mozga, razarač i poremećeni idiot* (Index.hr, 2.lipanj 2020.)

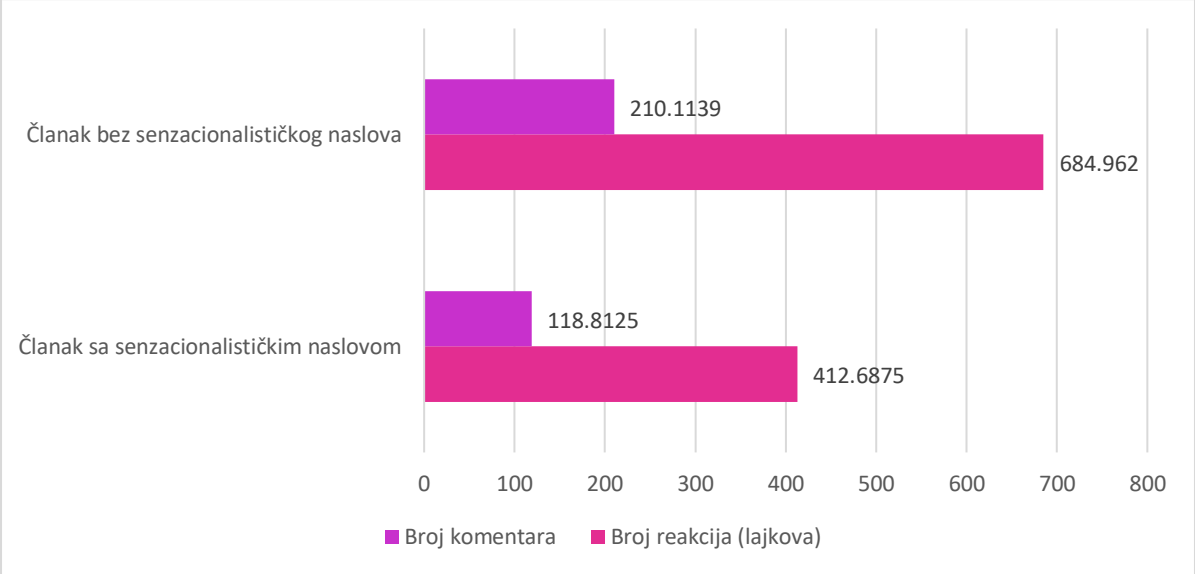
2. *Hrvati u paklu Amerike: Tu je kao u Mad Maxu! Bojim se za dečka, on je Afroamerikanac* (24-sata.hr, 1. lipanj 2020.)

3. *Autom se zabio u prosvjednike pa izvadio pištolj i ranio jednog* (24-sata.hr, 8. lipanj 2020.)

U prvom naslovu mogli su odabrati bilo koju rečenicu koja je bila u objavi Popovicha, ali izabrali su rečenicu koja vrijeđa tadašnjeg američkog predsjednika i koja će sasvim sigurno privući ljude, pogotovo one koji nisu simpatizeri Trumpa. Drugi naslov koristi riječ „pakao" kao metaforu za ono što se događa u Americi. Naravno, situacija je loša, ali hiperbola nije bila potrebna. Treći naslov kodiran je kao senzacionalistički jer se radi o *clickbait* naslovu koji odudara od sadržaja teksta i prenaglašava i iskrivljeno prikazuje događaje. U svim se primjerima radi o naslovima koji koriste emocionalno nabijene ili pretjerane izraze i jezik kako bi potaknuli emocionalne reakcije kod čitatelja.

Senzacionalistički naslovi, koji su ionako u manjini, imaju manje komentara i lajkova u odnosu na ostale naslove. U prosjeku članci sa senzacionalističkim naslovom imaju 412,68 reakcija („lajkova) i 118, 81 komentara, dok oni bez senzacionalističkog naslova u prosjeku imaju 684,96 reakcija i 210,11 komentara (slika 5.). Iako se radi o manjem uzorku članaka, te iako je samo šesnaest članaka kodirano kao senzacionalistički, rezultati ne idu u prilog pretpostavci koja kaže da senzacionalistički naslovi imaju više reakcija („lajkova") i komentara.

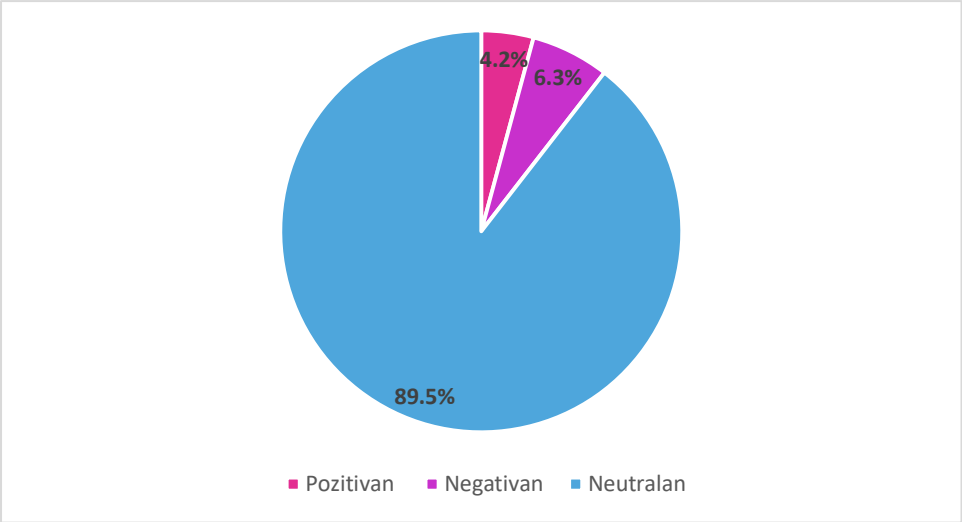
Slika 5. Prosječan broj reakcija („lajkovi") i komentara ovisno o naslovima (aritmetičke sredine)

Što se tiče usmjerenosti naslova prema temi vijesti, većina naslova izražavalo je neutralnu poziciju prema pokretu Black Lives Matter (njih 85 odnosno 89,5%). Četiri naslova su izražavala pozitivan stav, a tri su bila negativna prema pokretu Black Lives Matter. Dakle,

novinari su u većini bili objektivni u izvještavanju o ovoj temi, tj. naslovi nisu jasno izražavali subjektivno mišljenje o temi. Analiza je osim toga pokazala da *clickbait* naslova gotovo da i nije bilo. Odnosno, samo su dva naslova navodila na nešto sadržaj kojeg nije bilo u tekstu.

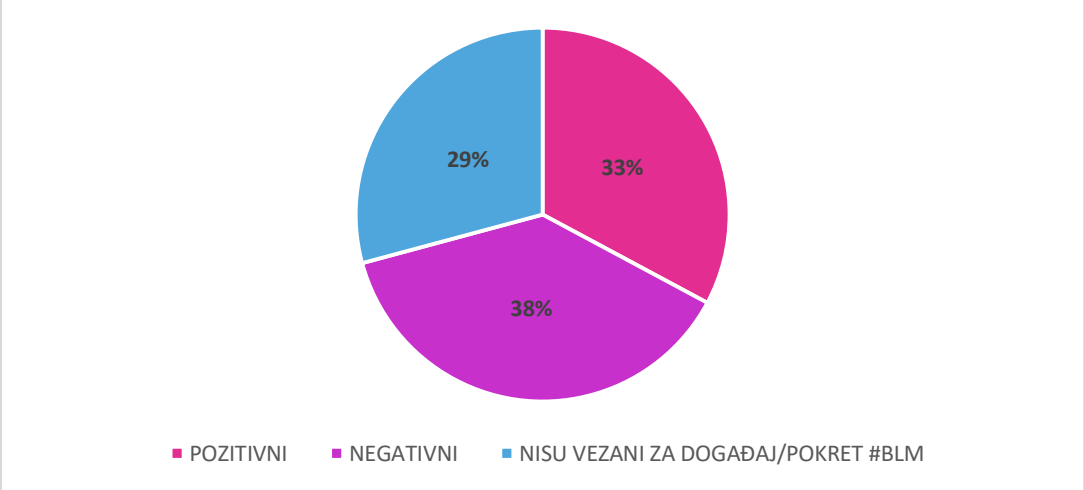
Slika 6. Stav naslova članka prema pokretu Black Lives Matter

7.2. Reprezentacija pokreta Black Lives Matter u komentarima publika

U uzorku od 467 komentara primijećeni su raznoliki stavovi prema pokretu Black Lives Matter. Nakon analize izbrojano je 153 pozitivna komentara (33%), 178 negativnih (38%), a onih koji su nevezani za pokret/događaj Black Lives Matter bilo je 136 (29%). Rezultati pokazuju da su komentari o pokretu Black Lives Matter bili nešto više negativni. Međutim, ukupno gledajući može se zaključiti da su u ukupnom razdoblju izvještavanja o pokretu Black Lives Matter komentari prema toj vijesti bili otprilike podjednako pozitivni i negativni.

Slika 7. Stav publika u komentarima o pokretu Black Lives Matter

Nevezani komentari najviše su se vezali za tadašnjeg predsjednika Donalda Trumpa i samoj američkoj politici, a ovo su neki od njih:

„Radikalno lijevo i radikalno desno isti je vrag. S tim se ne slažu samo oni koji su ekstremni u jednu ili drugu stranu, kako antife, tako i Trump.“ (Index.hr, 1.lipanj 2020.)

„To sa Trumpom je i bio cilj tko zna kako je i došao na vlast i tko ga je postavio. Zadatak je bio njegov da nešto jako loše napravi za Ameriku a kritike bi kasnije bile da je luđak da je poremećen i nije normalan.“ (Index.hr, 2. lipanj 2020.)

Međutim, struktura stavova se mijenjala ovisno o dinamici prosvjeda. U početnoj fazi izvještavanja prosvjeda stavovi u komentarima su većinom bili pozitivni (tablica 2. i slika 8.)- primjerice, 27.5. se u 60% komentara izražavao pozitivan stav, a 28.5. u 70% komentara. Stavovi se mijenjaju u kasnijoj fazi prosvjeda, te se može vidjeti da je najviše negativnih komentara o pokretu objavljeno nakon 6.6.2020. (60%, u tablici 2. i slici 7.)

Tablica 3. Stav prema pokretu Black Lives Matter u komentarima u vremenskom periodu od 27. svibnja do 10. lipnja

		Stav komentara			Ukupno
		Pozitivan	Negativan	Nije povezan/ ne može se odrediti	
27.5.2020.	N	9	4	2	15
	%	60%	26,7%	13,3%	100%
28.5.2020.	N	14	3	3	20
	%	70%	15%	15%	100%
29.5.2020.	N	17	12	6	35
	%	48,6%	34,3%	17,1%	100%
30.5.2020.	N	17	11	2	30
	%	56,7%	36,7%	6,7%	100%
31.5.2020.	N	16	16	18	50
	%	32%	32%	36%	100%
01.6.2020.	N	17	12	16	45
	%	37,8%	26,7%	35,6%	100%
02.6.2020.	N	8	17	20	45
	%	17,8%	37,8%	44,4%	100%
03.6.2020.	N	6	7	2	15
	%	40%	46,7%	13,3%	100%
04.6.2020.	N	13	12	20	45
	%	28,9%	26,7%	44,4%	100%

05.6.2020.	N	8	17	12	37
	%	21,6%	45,9%	32,4%	100%
06.6.2020.	N	3	6	1	10
	%	30%	60%	10%	100%
07.6.2020.	N	2	15	8	25
	%	8%	60%	32%	100%
08.6.2020.	N	1	9	5	15
	%	6,7%	60%	33,3%	100%
09.6.2020.	N	19	21	15	55
	%	34,5%	38,2%	27,3%	100%
10.6.2020.	N	3	15	7	25
	%	12%	60%	28%	100%
Ukupno	N	153	177	137	467
	%	32,8%	37,9%	29,3%	100%

Čitanjem komentara na početku izvještavanja o pokretu Black Lives Matter može se iščitati empatični pristup, negativni odnos prema brutalnom postupanju policije i suosjećanje s Afroamerikancima zbog svega što proživljavaju u Americi. U tekstu ispod navedeni su primjeri takvih komentara.

„E to vam je Amerika, zemlja okrutnosti, i ne humanosti, i osjećaja za pravednost, pa se onda pitamo kamo ide ovaj svijet, kad je čovjek, čovjeku postao zvijer pa kratko u propast.“ (Jutarnji.hr 27.svibanj 2020.)

„Bože dragi, koja brutalnost, nemam riječi.“ (Jutarnji.hr, 26.svibnja 2020.)

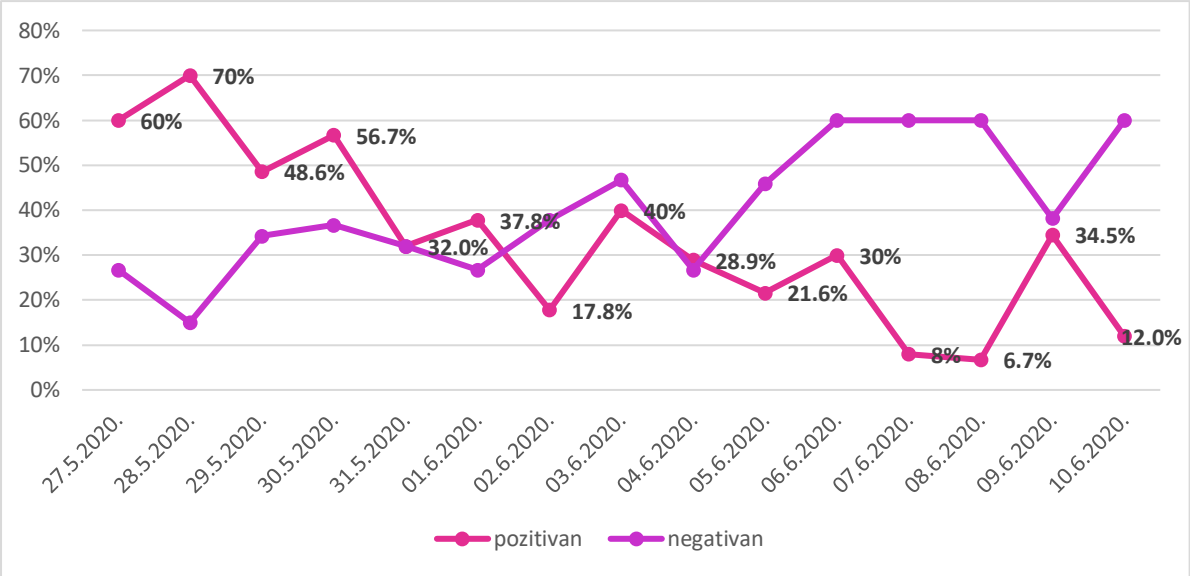
„Njega optužiti za teško ubojstvo na smrtnu kaznu, a ostale policajce koji nisu to spriječili na doživotni zatvor bez mogućnosti pomilovanja...za opomenu ostalima.“ (Jutarnji.hr, 26.svibnja 2020.)

Kada su tek počeli prosvjedi, dan nakon ubojstva i dalje je većina komentara, bila komentari podrške.

„Apsolutna podrška prosvjednicima. Nije to prvi put da je crnac ubijen bez razloga.“ (Jutarnji.hr 29. svibanj 2020.)

„Podržavam totalno. Policija radi za narod, kada postane korumpirana rasistička ili nešto treće onda je na narodu da ih dovede u red, milom ili silom.“ (24-sata.hr 29.svibanj 2020.)

Slika 8. Stav prema pokretu Black Lives Matter u komentarima u vremenskom periodu od 27. svibnja do 10. lipnja

No kako su se otkrivali novi detalji, poput toga da je George Floyd imao dosje i kako su prosvjedi počeli biti nasilni, ljudi su u komentarima sve manje davali podršku. Počeli su osuđivati nasilje koje se događa, počeli su osuđivati razbijanja imovine, pljačke i stradavanja nevinih.

„Eto...ovi jedva dočekali da kradu i razbijaju a pokojnog su zaboravili za 3 minute. To je Amerika.“ (Index.hr, 30.svibanj 2020.)

„Anarhija i kaos. Kao prosvjedujem, ali malo ću u pljačku i palež kad sam već tu. Eto što se dogodi radi samo jednog kretena u sustavu.“ (24-sata.hr 2.lipnja 2020.)

„Svašta kakav je ovo prosvjed. Ovo je ratno stanje. Ovo neće dobro završiti samo pljačkaju i uništavaju tuđu imovinu.“ (24.sata.hr, 2. lipnja 2020.)

Prikazani rezultati idu u prilog tezi da su prosvjednici i pokret Black Lives Matter u početnom razdoblju dobivali podršku, odnosno da su se više pisali pozitivni komentari, a kasnije, nakon prvih nasilnih izgreda prevladavaju negativni komentari i osude publika.

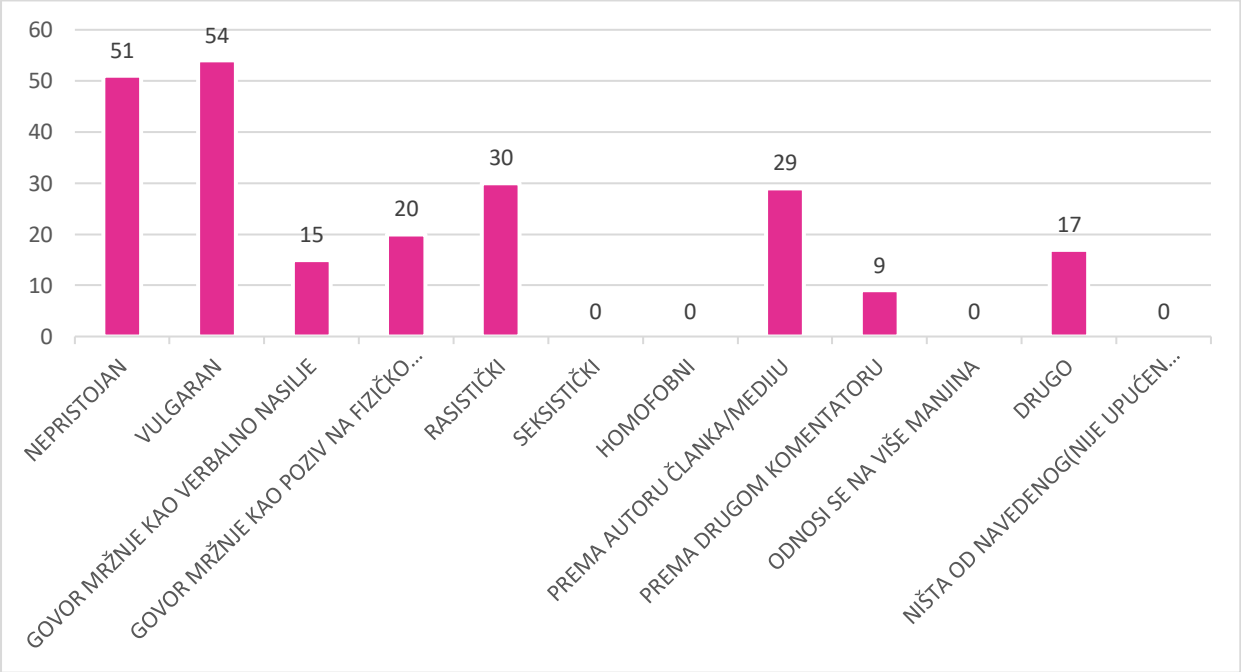
Što se tiče pristojnosti u komentarima bilo vezano za sam pokret ili politiku ipak je bilo nešto više civilnih, odnosno pristojnih komentara nego necivilnih, odnosno nepristojnih. Necivilnih komentara je 225 a 242 je civilnih. No oni komentari koji jesu bili necivilni, tu je prevladalo najviše pod kategorijom nepristojni – njih 51, vulgarni - njih 54, rasistički - njih 30 i oni koji vrijeđaju autora članka ili sam medij, odnosno portal – njih 29. Nije uopće bilo seksističkih i homofobnih komentara, niti onih koji vrijeđaju više manjina. Pretpostavka istraživanja bila je da će u većini prevladati necivilni komentari u kategoriji govora mržnje kao verbalno nasilje. Rezultati u nekoj mjeri idu u prilog toj pretpostavci jer se takvi komentari nalaze treći po redu po brojnosti od 12 kategorija.

„Neka gori smeće od zemlje. Šugava, rasistička, okupatorska politika!“ (Jutarnji.hr 30.svibanj 2020.)

„Gušit ih dok ne krepaju. Vidi im se po očima da su gamad.“ (24-sata.hr 4. lipanj 2020.)

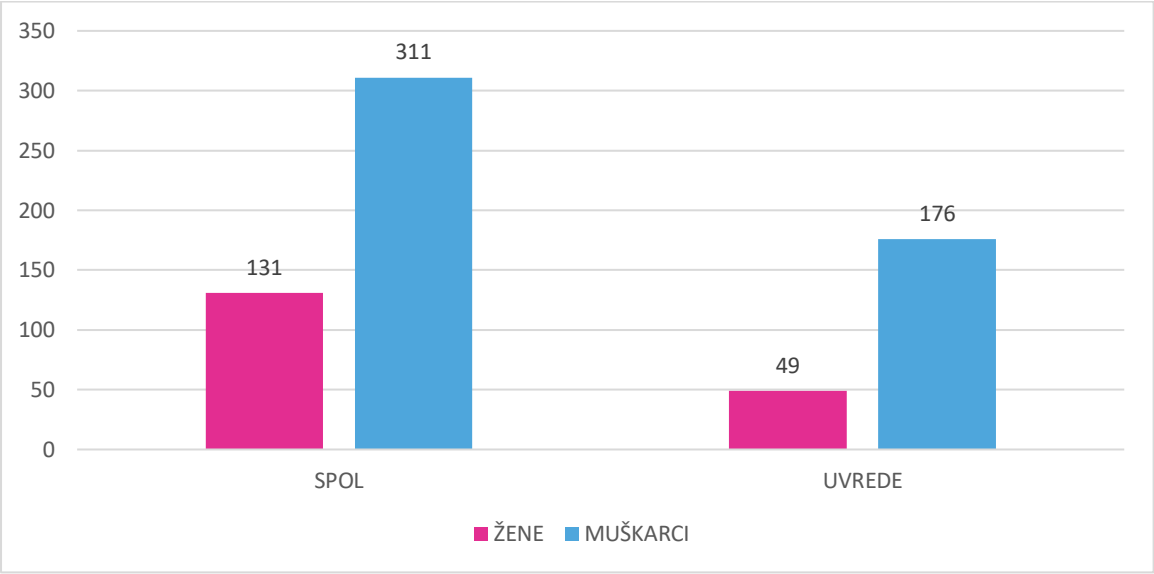
„Smrtna kazna za svu četvoricu.“ (24-sata.hr 4. lipanj 2020.)

Slika 9. Vrste necivilnih komentara

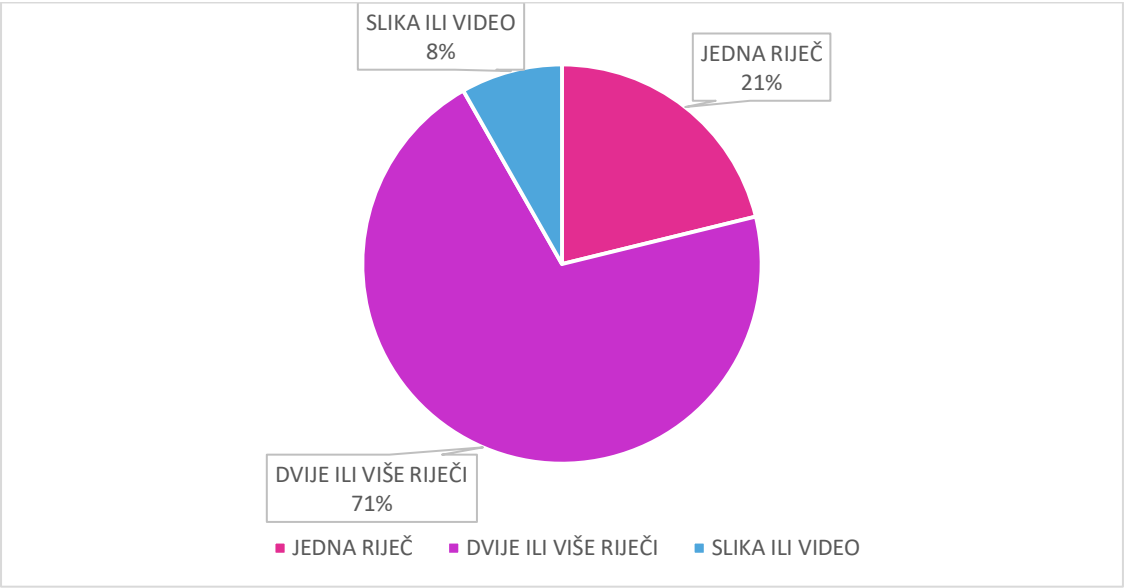
Komentirali su više muškarci nego žene (311 muškaraca u odnosu na 131 ženu), te su osobe muškog spola koje su komentirale mnogo više vrijeđale u komentarima nego žene (208 muškaraca u odnosu na 49 žena, odnosno 57% komentara muškaraca bile su uvrede, dok su 37% komentara koje su pisale žene bile uvrede). To je također u skladu s pretpostavkama ovog rada. Onih kome se nije mogao odrediti spol bilo je 25.

Slika 10. Komentari s obzirom na spol

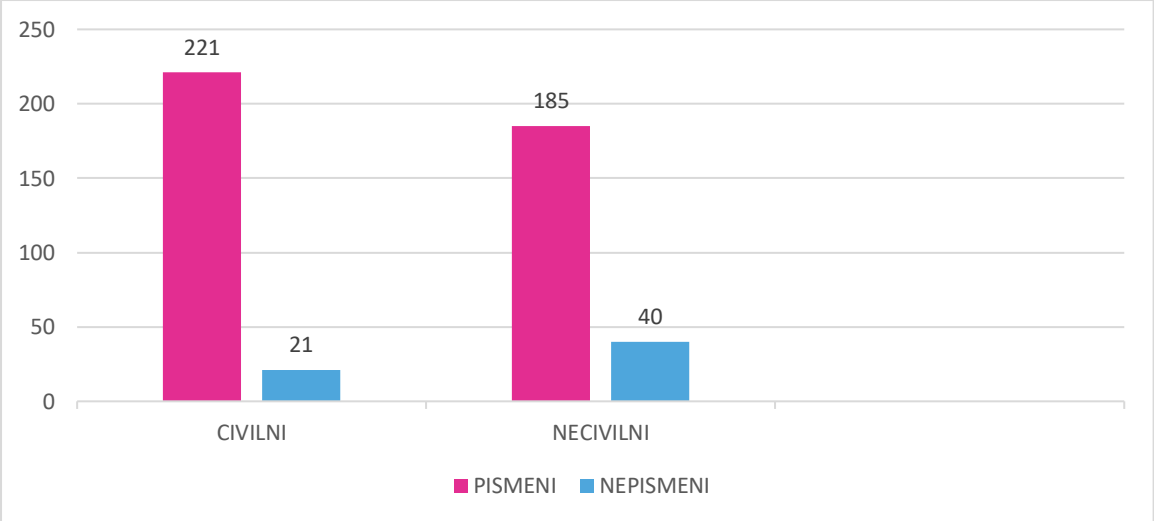
Publike koje su komentirale objavu na Facebooku uglavnom su pisali duže komentare od dvije i više riječi pa do nekoliko redova (71%). U manjoj su mjeri komentirali samo s jednom riječi (21%) ili putem slike ili videa (8%).

Slika 11. Način ili format komentiranja

Što se tiče pismenosti i stavova publika, civilnih komentara je bilo više pismenih nego nepismenih, a isto je i kod necivilnih komentara. U priloženom grafu možemo vidjeti da je od 242 civilna komentara njih 221 pismeni, a 21 nepismenih, dok je od 225 necivilnih komentara 185 pismenih komentara, 40 nepismenih komentara. Ti rezultati idu u prilog pretpostavki da će necivilni komentari imati više nepismenih komentara.

Slika 11. Odnos tona komentara s načinom pisanja

Rezultati ovog istraživanja idu u prilog većini pretpostavki koje su vodile ovo istraživanje. Cilj rada je bio odrediti kakvu recepciju o pokretu Black Lives Matter imaju publike u Hrvatskoj.

Iz ovih rezultata može se vidjeti da se korisnici društvenih medija u Hrvatskoj, prema komentarima koje su ostavljali ispod članaka tri portala na Facebooku, relativno negativnije odnose i negativnije prihvaćaju pokret Black Lives Matter, posebno u kasnijem razdoblju izvještavanja o pokretu. Razlika između pozitivnih i negativnih komentara u ukupnom razdoblju ipak nije velika, te je 38 posto komentara bilo negativnih, a njih 33 posto pozitivnih.

8. ZAKLJUČAK

Prisjetimo se početka ovoga rada. Ovim istraživanjem pratili su se komentari publika na tri portala, Jutarnji.hr, 24sata.hr i Index.hr, na društvenoj mreži Facebook kako bi se utvrdili stavovi publika u Hrvatskoj prema pokretu Black Lives Matter. Ovaj događaj je samo jedan u nizu događaja s istom tematikom - rasizmom. Zbog lakšeg razumijevanja događaja u radu se nalazi presjek povijesti Afroamerikanaca od ropstva i početka pokreta Black Lives Matter 2012. godine pa sve do događaja 2020. godine. Analiza sadržaja pokazala je da su senzacionalistički naslovi o toj temi bili u manjini i da nisu prednjačili reakcijama („lajkovima“) i komentarima nad ostalim naslovima, što nije bilo u skladu s pretpostavkom ovog rada. Ostale pretpostavke su većinom bile potvrđene rezultatima. Većina naslova vijesti o pokretu Black Lives Matter bila je bez jasno izraženog stava, odnosno neutralna (89,5%), što je potvrdilo pretpostavku rada. Ovim istraživanjem pokazano je da je stav publika u Hrvatskoj prema pokretu Black Lives Matter nešto negativnija, no stavovi su se mijenjali kroz vrijeme sukladno dinamici prosvjeda. Iako je ukupno gledajući bilo nešto više negativnih komentara, u ukupnom razdoblju se može zaključiti da razlika između negativnih i pozitivnih komentara oko samog događaja, ubojstva Georgea Floyda i pokreta Black Lives Matter nije bila velika (samo 5 posto).

Govor mržnje, uvrede i necivilan govor na internetu su česta pojava. Pretpostavka ovog rada je bila da će prevladati necivilni komentari, a rezultati istraživanja idu u prilog toj pretpostavci. No negativni i uvredljivi komentari postepeno su rasli kako su se otkrivale pojedinosti iz života Georgea Floyda i kako su prosvjedi postajali sve nasilniji. George Floyd je imao dosje. Saznalo se i da je prije uhićenja htio platiti u dućanu sa krivotvorenom novčanicom zbog čega je zapravo i uhićen. Zbog tih su saznanja ljudi nakon ogromne podrške od izlaska snimke uhićenja i ubojstva počeli sve više i više vrijeđati ljude tamne boje kože.

U udjelu pozitivnih i negativnih komentara razlikovali su se muškarci i žene. Ukupno je bilo više komentara muškaraca nego komentara žena, a i muškarci su pisali negativnije komentare od žena. Kada se uzela u obzir i pismenost u komentarima, zaključuje se da komentari osoba koji su necivilni imaju više nepismenih komentara od civilno napisanih komentara. Istraživanje je pokazalo da su se stavovi publika mijenjali ovisno o dinamici i karakteru prosvjeda. Prosvjedi su započeli s glavnom temom kojom se namjeravalo osvijestiti ljude na stanje u Americi, da i dalje postoji veliki rasizam koji je toliko jak da dovede do ubojstva i da policajci zloupotrebljuju svoj položaj i moć koju imaju. Međutim, u kasnijim fazama prosvjeda , bilo je i prosvjednika koji su prosvjede iskoristili za pljačkanje trgovina i bankomata, što je privuklo pažnju medija i

postalo tema vijesti. Rezultati i interpretacija pretpostavki iznesenih u ovome radu, a detaljnije podatke o tipu naslova članka na određenom portalu, ili pak povezanosti članka sa samim naslovom, te detaljniji uvid u kategorije možemo vidjeti u analitičkoj matrici koja je priložena na kraju ovog diplomskog rada.

Tema prosvjeda i pokreta Black Lives Matter proširila se i postala međunarodna vijest, tako da su se i građani drugih zemalja uključili kao podrška pokretu koji je postao globalan. Sidney, Japan, Francuska, Njemačka, Engleska pa čak i Hrvatska pridružili su se prosvjedima u nekim od svojih gradova kako bi podržali borbu protiv rasizma koja je dugogodišnji problem u Americi.

LITERATURA

Brađašević A., Dvornik S., Malović S., Mikić Lj., Udovičić R., Vilović G. (2014) *Razvoj medijske odgovornosti u funkciji jačanja socijalne integracije Roma: Projekt zagovaranja uključivanja Roma*. Split: Institut STINE.

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2019). Social Darwinism. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/topic/social-Darwinism

Clayton, M. (2018) Black Lives Matter and the Civil Rights Movement: A Comparative Analysis of Two Social Movements in the United States, *Journal of Black Studies*, Volume: 49 issue: 5, p. 448-480

Coe, K., Kenski, K., & Rains, S. A. (2014). Online and uncivil? Patterns and determinants of incivility in newspaper website comments. *Journal of Communication*, 64(4), 658-679.

Čuhnil, Z., Dvornik, S., Kanižaj, I., Mikić, Lj., Petričušić, A., Tolnauer, A, Vilović, G. (2014) *Prezentiranje i posredovanje manjinskih interesa u javnosti: Priručnik za jačanje kapaciteta institucija nacionalnih manjina za javno djelovanje*. Split: Institut STINE.

Državni zavod za statistiku (DZS) (2013) *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku*, DZS, Zagreb.

Elmasry, M. H., & el-Nawawy, M. (2017). Do black lives matter? A content analysis of New York Times and St. Louis Post-Dispatch coverage of Michael Brown protests. *Journalism Practice*, 11(7), 857-875.

Entman, R. M., & Rojecki, A. (2000) *The black image in the white mind: Media and race in America*. Chicago: University of Chicago Press

Gunter, B.(2000) *Media Research Methods*. London: Sage

Halsey, R. S. (2001) *The citizen action encyclopedia: groups and movements that have changed America*. Greenwood.

Heibert, E. R., Hiebert, R. E., Ungurait, D. F., & Bohn, T. W. (1991). *Mass media VI: An introduction to modern communication*. Longman Publishing Group.

Lynch, H. (2020) African Americans. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/topic/African-American

Malović, S. (2004) *Bogatstvo različitosti*. Zagreb: Sveučilišna knjižara, ICEJ, OESS

Malović, S., Ricchiardi S., Vilović G. (2007) *Etika novinarstva*. Zagreb: Sveučilišna knjižara i ICEJ

Mesić, M. i Bagić, D. (2011) Stavovi hrvatskih građana prema kulturnim različitostima. *Migracijske i etničke teme*, 27 (1), 7-38. Preuzeto s https://hrcak.srce.hr/71140

Ninić, P. (2013). Pravni temelji položaja afroameričkog stanovništva u Sjedinjenim Američkim Državama od II. svjetskog rata do početka XXI. stoljeća. *Pravnik, 47* (94), 133-156. Preuzeto s https://hrcak.srce.hr/133716

Orešković, S. (1995) Rasne varijacije ili rasne razlike: Genetička produkcija novih rasnih mitova. *Socijalna ekologija, 4* (4), 331-343. Preuzeto s https://hrcak.srce.hr/141395

Rumbak, Ivan (2007) *Strategija obrazovanja Roma u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Humanitarna organizacija Svjetska Organizacija Roma u Hrvatskoj.

Wade, P. , Smedley, A. and Takezawa, Yasuko I. (2020). Race. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/topic/race-human

Žanić, I. (2003). Gordana Vilović: Etički prijepori u Globusu i Nacionalu 1999.-2000. (Ethical Controversies in The Globus and The Nacional 1999-2000). *Politička misao, 40* (5), 126-127

INTERNETSKA LITERATURA

https://www.24sata.hr/news/policajac-pucao-u-crnca-koji-mu-se-priblizavao-s-nozem-izbili-neredi-prosvjednici-divljaju-716473

https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_04/h01_01_04_rh.html

https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=51856

https://www.index.hr/vijesti/clanak/novo-policijsko-ubojstvo-crnca-u-los-angelesu/2209511.aspx

https://www.nacional.hr/presuda-derek-chauvin-kriv-po-svim-tockama-optuznice-za-ubojstvo-georgea-floyda/

https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html

https://www.telegram.hr/politika-kriminal/stigao-je-transkript-george-floyd-je-policajcu-prije-smrti-preko-20-puta-rekao-da-ne-moze-disati/

https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/mississippi-spreman-ukloniti-simbol-konfederacije-sa-svoje-zastave-foto-20200628

https://www.vecernji.hr/vijesti/americka-policija-objavila-ime-policajca-koji-je-upucao-nenaoruzanog-tinejdzera-955800

PRILOZI

MATRICA ZA ANALIZU SADRŽAJA

1.DAN OBJAVE

1.ponedjeljak

2.utorak

3.srijeda

4.četvrtak

5.petak

6.subota

7.nedjelja

2.PORTAL

1. index.hr

2. 24 sata.hr

3. jutarnji.hr

3. MJESEC OBJAVE ČLANKA

1.svibanj

2.lipanj

4.TIP ILI VRSTA NASLOVA ČLANKA

1.senzacionalistički

2. nije senzacionalistički

5. STAV NASLOVA PREMA DOGAĐAJU I ILI POKRETU #BLM

1.pozitivan

2.negativan

3.neutralan

6. JE LI SADRŽAJ ČLANKA POVEZAN S NASLOVOM ILI JE CLICKBAIT

1.povezan s naslovom

2.nije povezan s naslovom (*clickbait*)

7.STAV KOMENTARA PREMA DOGAĐAJU I/ILI POKRETU #BLM

1.pozitivan

2.negativan

3. nije vezan za događaj/pokret #BLM

8. TON KOMENTARA

1. civilan/pristojan

2. necivilan (nepristojan, vulgaran, govor mržnje…)

9. AKO JE NECIVILAN, JE LI:

1. Nepristojan

2. Vulgaran

3. Govor mržnje kao verbalno nasilje (npr. demoniziranje, dehumaniziranje, korištenje seksističkih i/ili rasističkih izraza)

4. Govor mržnje kao poziv na fizičko nasilje (npr. poziv na udaranje, mučenje, ubojstvo)

5. Tip necivilnog komenara u odnosu na to na koga se u najvećem dijelu odnosi:

a) rasistički (rasne manjine)

b) seksistički (prema ženama)

c) homofobni (lgbtq)

d) prema autoru članka i/ili mediju

e) Prema drugom komentatoru

f) Odnosi se na više manjina

g) Drugo

h) Ništa od navedenog (nije upućen na manjinu)

10. SPOL KOMENTATORA

1.muško

2.žensko

3.ne može se odredit

11.DULJINA TEKSTA KOMENTARA

1.jedna riječ

2.jedna rečenica od više riječi

3.komentar u dva ili više redova

12.PISMENOST

1.dobra

2.loša

13.SADRŽI LI KOMENTAR SLIKU (GIF) ili TEKST

1.slika (gif) /video

2.tekst

3.oboje

14. BROJ REAKCIJA (LAJKOVA) I BROJ KOMENTARA

SAŽETAK

Problematika rasnih odnosa u SAD konstanta je u Americi. Odnos prema Afroamerikancima obilježen je diskriminacijom, predrasudama, stereotipima i generalizacijom. Slučaj ubojstva Georgea Floyda uzrokovao je masovne prosvjede pod imenom Black Lives Matter i podijelio javnost. Stranice hrvatskih portala na Facebooku kao jedne od najvećih izvora informacija današnjice objavljivale su razne članke na tu temu, a publike su ih komentirale. Istraživanje tih komentara na portalima Index.hr, 24sata.hr i Jutarnji.hr, pokazuje kako ljudi iz Hrvatske gledaju na sam događaj i pokret. Na temelju analize komentara vidi se prisutnost negativnih stavova prema Afroamerikancima, ali i mali pomaci po tom pitanju.

Ključne riječi: Afroamerikanci, analiza sadržaja, komentari na hrvatskim portalima, Black Lives Matter, George Floyd, Derek Chauvin

SUMMARY

The issue of racial relations in the United States is constant in America. Attitudes toward African Americans are marked by discrimination, prejudice, stereotypes, and generalization. The case of the murder of George Floyd caused mass protests under the name Black Lives Matter and divided the public. The pages of Croatian portals on Facebook, as one of the biggest sources of information today, published various articles on this topic, and the audience commented on them. Research of these comments on the portals Index.hr, 24sata.hr and Jutarnji.hr, shows how people from Croatia look at the event and the movement. Based on the analysis of the comments, you can still see the existence of resentment towards African Americans, but also small progress on this issue.

Keywords: African Americans, content analysis, comments on Croatian portals, Black Lives Matter, George Floyd, Derek Chauvin